

وزارت فرهنگ
انام بود و همسر که و انام بود

۱۳۵۱

جزایر فیلیپین و سلسله

۱۳۵۱

مدار قطبی شمال

منطقه معتدل شمالی

منطقه گرم

شمال

شمال باختری

شمال خاوری

باختر

خاور

جنوب باختری

جنوب خاوری

این دایره مانند قطب نما
جهت های اصلی و فرعی را نشان میدهد.
شمال معمولاً در بالا قرار دارد و جهت های دیگر
بترتیبی است که ملاحظه می کنید. خطوطی که روی
نقشه می بینید زمین را به منطقه های گرم، معتدل
و یخ بسته تقسیم می کنند.

منطقة مجلد شمالي

سنة ٢٦٤٠
سنة ١٢٢٠
سنة ١٢٠٠
سنة ١١٨٠
سنة ١١٦٠
سنة ١١٤٠
سنة ١١٢٠
سنة ١١٠٠
سنة ١٠٨٠
سنة ١٠٦٠
سنة ١٠٤٠
سنة ١٠٢٠
سنة ١٠٠٠

رأس السرطان

خط استوا

رأس الجدي

منطقة معتدل جنوبي

مدار قطبي جنوبي

تذکره به آموزگاران :

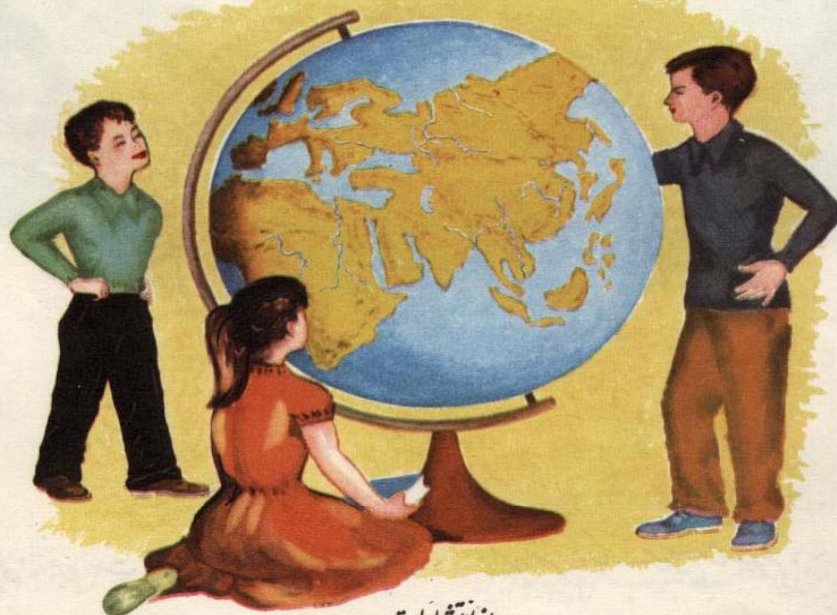
دنیای بچ‌های امروزی، به مراتب بزرگتر از دنیای کودکان نسل‌های گذشته است زیرا این دسته هر روز آگاهی‌های تازه‌ای دربارهٔ سرزمین‌های دور دست و حتی کره‌های آسمانی، از راه روزنامه، رادیو، سینما و تلویزیون به دست می‌آورند. این کتاب برای آن است که آگاهی‌های اساسی دربارهٔ این موضوعها در دسترس کودکان گذاشته شود، و میل کنجکاوی را در آنان برای به دست آوردن آگاهی‌های بیشتر، برانگیزد.

در این کتاب کوشش شده است که اطلاعات مربوط به محیط‌های مختلف جغرافیایی مانند جنگلهای مرطوب استوایی و صحرائی خشک و سرزمین‌های یخبسته قطبی و کوه‌های بلند و انواع گوناگون زندگی، بیشتر از راه تصاویر زنده نشان داده شود. امید است که کودکان با تماشای این تصویرها بتوانند اختلاف‌های فاحش محیط‌های مختلف و فصل‌بندی‌ها را به خوبی درک کنند. مطالب پیچیده جغرافیایی مانند گردش زمین و چگونگی ایجاد شب و روز، و پیدایش فصلها و مسائل دیگر جغرافیای طبیعی، به زبانی ساده ولی با دقت ذکر شده است. آموزگاران محترم نیز با استفاده از تصویرها و نقشه‌ها خواهند توانست مطالب گوناگون جغرافیایی این کتاب را برای دانش‌آموزان شیرین و دلنشین سازند.

وزارت فرهنگ
توانا بود هر که دانا بود

جغرافیای خبسم دبستان

تألیف
دکتر محمد حسن گنجی حسین خلیفه دکتر لطف الله مخم پامیان

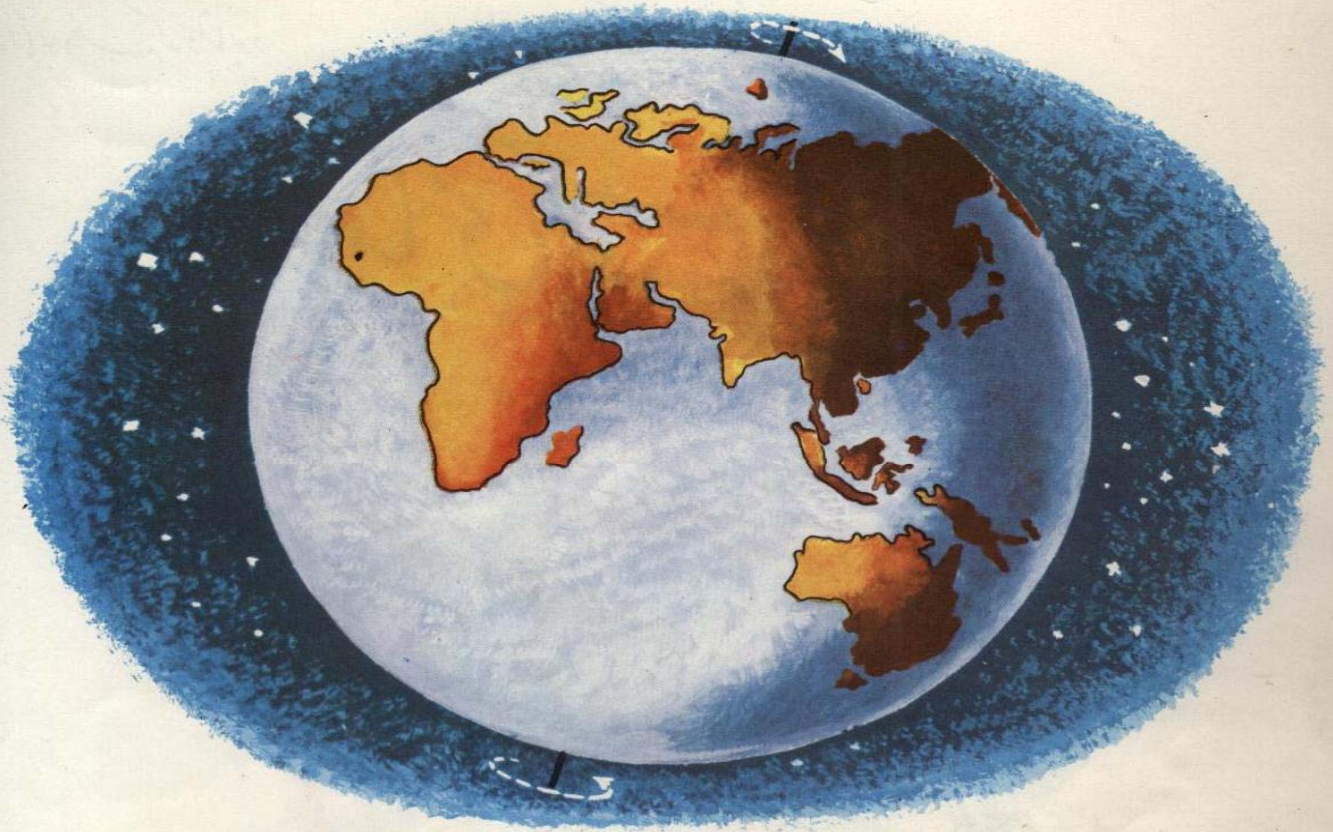

خط از محمد سلحشور

از انتشارات
شرکت سهامی کتابهای درسی ایران
حق چاپ محفوظ است
۱۳۴۳
شرکت سهامی نفت

تصاویر از کریستوس دویت

این کتاب طبق رأی شماره ۱۰۶۱ شورای عالی فرهنگت تاریخ ۲۲/۸/۲۶ و رأی شماره ۱۰۶۴ تاریخ ۲۹/۱۱/۴۲
از نظر شیوه خط فاری و از نظر مطالب در سازمان کتابهای درسی ایران بررسی و تصحیح گردید.

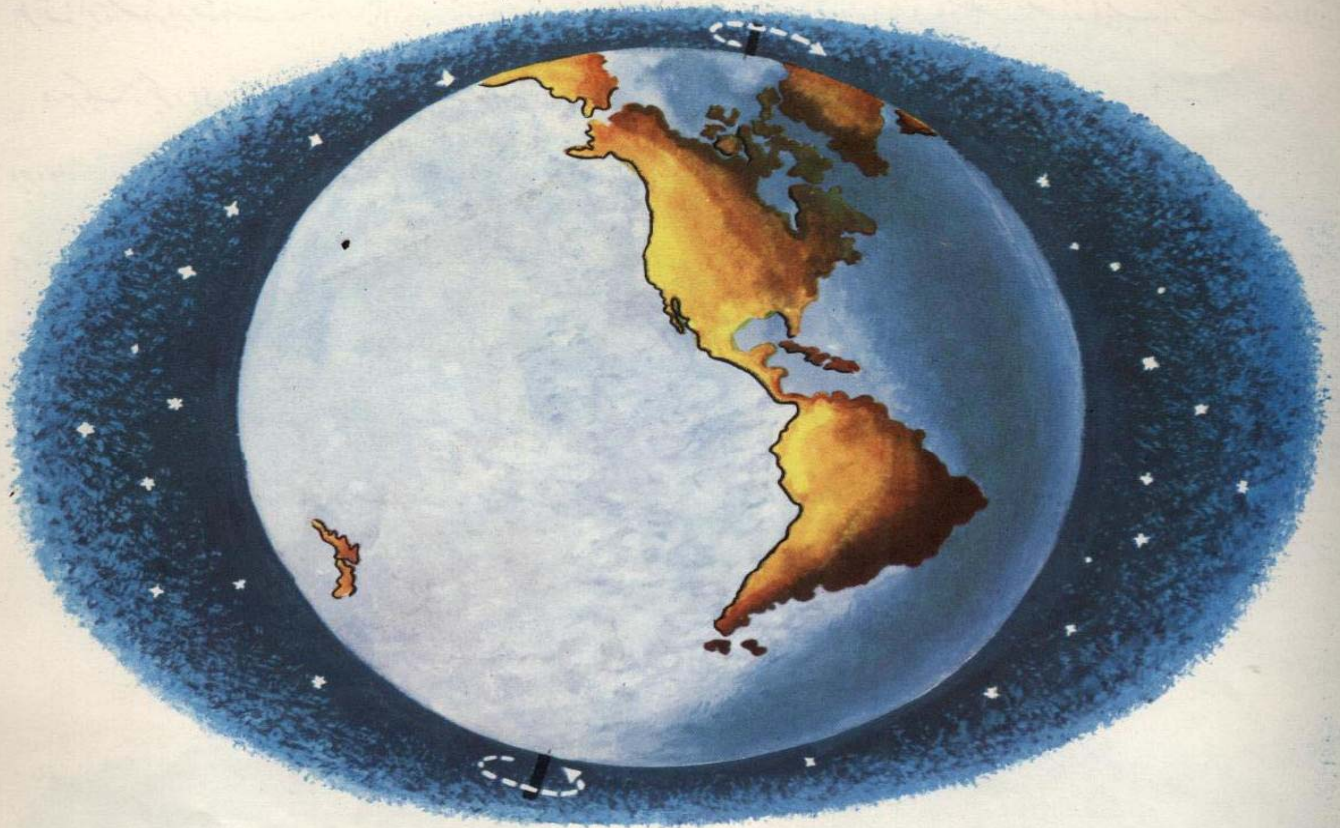
زمین

در این تصویر کوچک می بینیم مشاهده کنیم.

برای آنکه بتوانیم گردش این توپ بسیار بزرگ یعنی زمین را در فضا ببینیم باید در چیزی چون موسک نشینیم و فرنگها در آسمان بالا رویم. تازه شاید بتوانیم یک طرف زمین را چنانکه هست ببینیم.

آن خط فرضی را که به جای میله گرفتیم محور زمین می گویند. محور زمین یا میله فرضی میان توپ، چنانکه در تصویر می بینید راست و عمودی نیست. کمی کج

شکل بالا تصویر بسیار کوچکی از زمین است. زمین همچون توپ بسیار بزرگی است و مانند فرفره ای که میله ای از میان آن گذرانیده باشند دور آن میله در فضا بگردن خویش می چرخد. آنجا که ته و سر این میله از توپ بیرون آمده است قطب نام دارد. البته میله ای از میان زمین نگذشته است و به جای آن میله، ما خطی فرضی می کنیم که زمین بگرد آن می گردد. زمین به اندازه ای بزرگ است که هیچگاه نمی توانیم همه آن را چنانکه

است. کجی آن همیشه پهن اندازد و در همین جهت است که در شکل می بینید .
 بالای محور را **قطب شمال**؛ پایین آن **قطب جنوب** می خوانیم. جای این
 دو قطب بر روی زمین مانند دو سوراخ فرود است که میدان از میان آن گذشته است .
 کره زمین را می توان با کمربندی خیالی پهن و نیکه مسامی بخش کرد. این کمربند خیالی
 دایره استوا نام دارد و آن دو نیکه یکی نیکه شمالی است که قطب شمال
 در آن جای دارد و دیگری نیکه جنوبی که قطب جنوب در آن قرار گرفته است .
 پهلوهاست دایره استوا دایره های دیگری می توان تصور کرد . این

دایره ها را مدار می خوانیم .
 مدارها با هم برابر نیستند چنانکه در شکل کره جغرافیائی صفحه ۱۹ می بینید چه
 بسوی قطبها پیش برویم این دایره ها کوچکتری شود .
 عکسبازی به تازگی در آسمان از جاهای مختلف زمین گرفته اند که گویی
 زمین را آشکار می کنند مانند عکس صفحه ۷۰. این را هم بدانید
 که زمین مانند دایره ای که شماروی کاغذ با پرگار می کشید کلاگرد نیست ،
 بر اثر گردش همیشگی زمین به دور خود پیرامون دو قطب آن فرورفتگی دارد و در مقابل ،

اطراف ابره استوار برجه است .

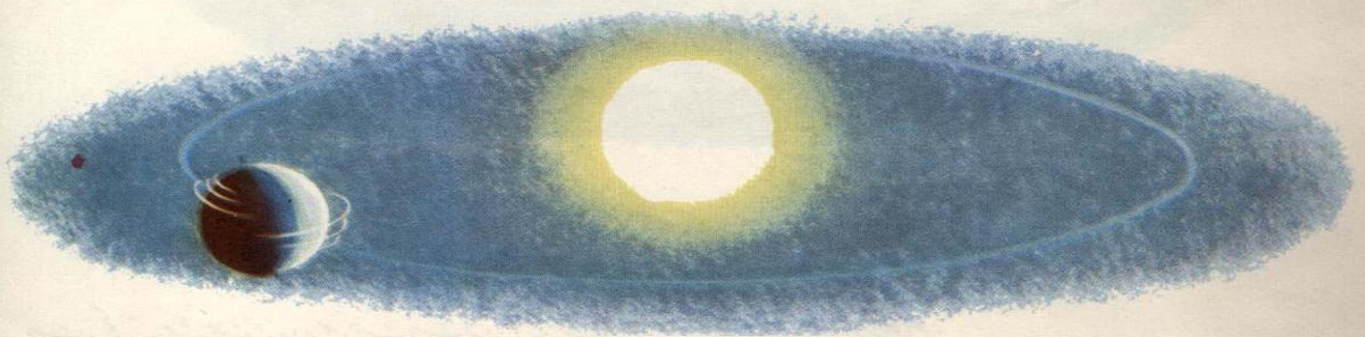
در هر یک از نیکره های شمالی و جنوبی میان خط استوا و قطبها سه منطقه وجود دارد . بالا و پایین خط استوا منطقه گرم است . سر زمینهای پر میون هر یک از دو قطب منطقه منجمد نام دارد . میان هر منطقه گرم و منجمد منطقه معتدل خوانده می شود .

نقشه های درون جلد نگاه کنید و این منطقه ها را خوب بشناسید .

زندگی گیاهان ، جانوران و انسان در هر یک از این منطقه ها با منطقه

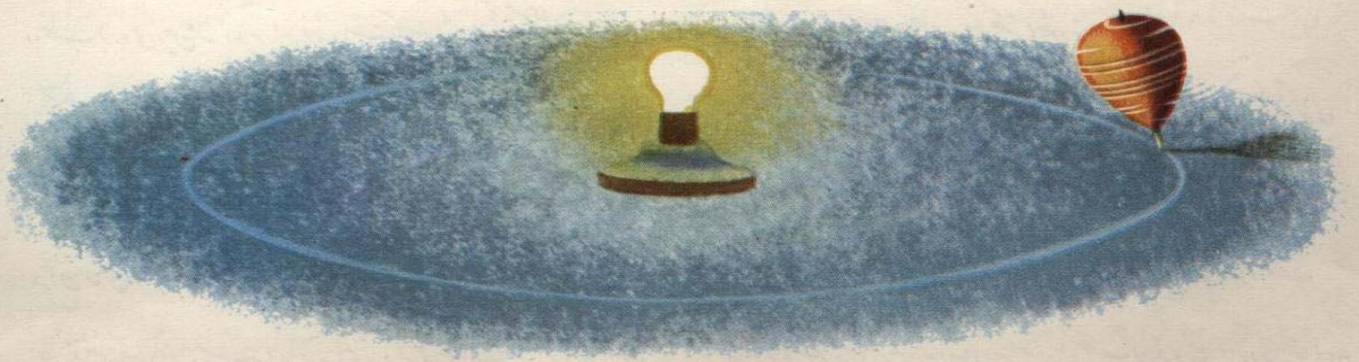
دیگر فرق دارد . در دو منطقه منجمد زندگی بسیار سخت است گیاهان کوتاه قد و جانورانی مانند خوک و وال و پرندگانمانند سگکوتن در آنها دیده می شود .

در منطقه استوایی گرمای شدید و رطوبت فراوان جنگلهای انبوه و بوم وجود آورده است و در این جنگلهای جانورانی مانند اسب آبی ، فیل ، شیر و میمون زندگی می کنند . در منطقه معتدل شمالی و جنوبی مناسبترین جا برای زندگی انسان و پروراندن جانوران و گیاهان اصلی است .

و در بین بجمام به دور خورشید نیز گردش می کند

زمین مانند فرفره ای گرد خورشید می چرخد

پوسته زمین با همه کوهها و دره‌هایی که دارد، نسبت با اندازه خود مانند پوست
تخم مرغ صاف است .

آیا تاکنون جنگه‌تیک مورچه را با اندازه حیاط مدرسه و سنجید و آید ؟ کره زمین
نسبت به قشقه، بارها بزرگتر از آن حیاط نسبت به مورچه است .

زمین و هوا

با این همه، اگر زمین را از نظر بزرگی با تخم مرغی مقایسه کنیم، درمی یابیم که روی آن
با همه پستیها و بلندیهایش به مراتب، صافتر از پوست تخم مرغ است .

دور کره زمین را یک طبقه هوا گرفته است، و چنانکه می دانیم زندگی جانوران و
گیاهان بوجود هوا بستگی دارد . این هوا مقداری از گرمای خورشید را در خود
نگاه می دارد و سبب می شود که گرمای ملایمتری بزمین برسد . اگر این طبقت هوا نبود
اختلاف درجه گرما، در روز و شب چنان بسیار می شد که آب در روز به جوش می آمد
و در شب یخ می بست .

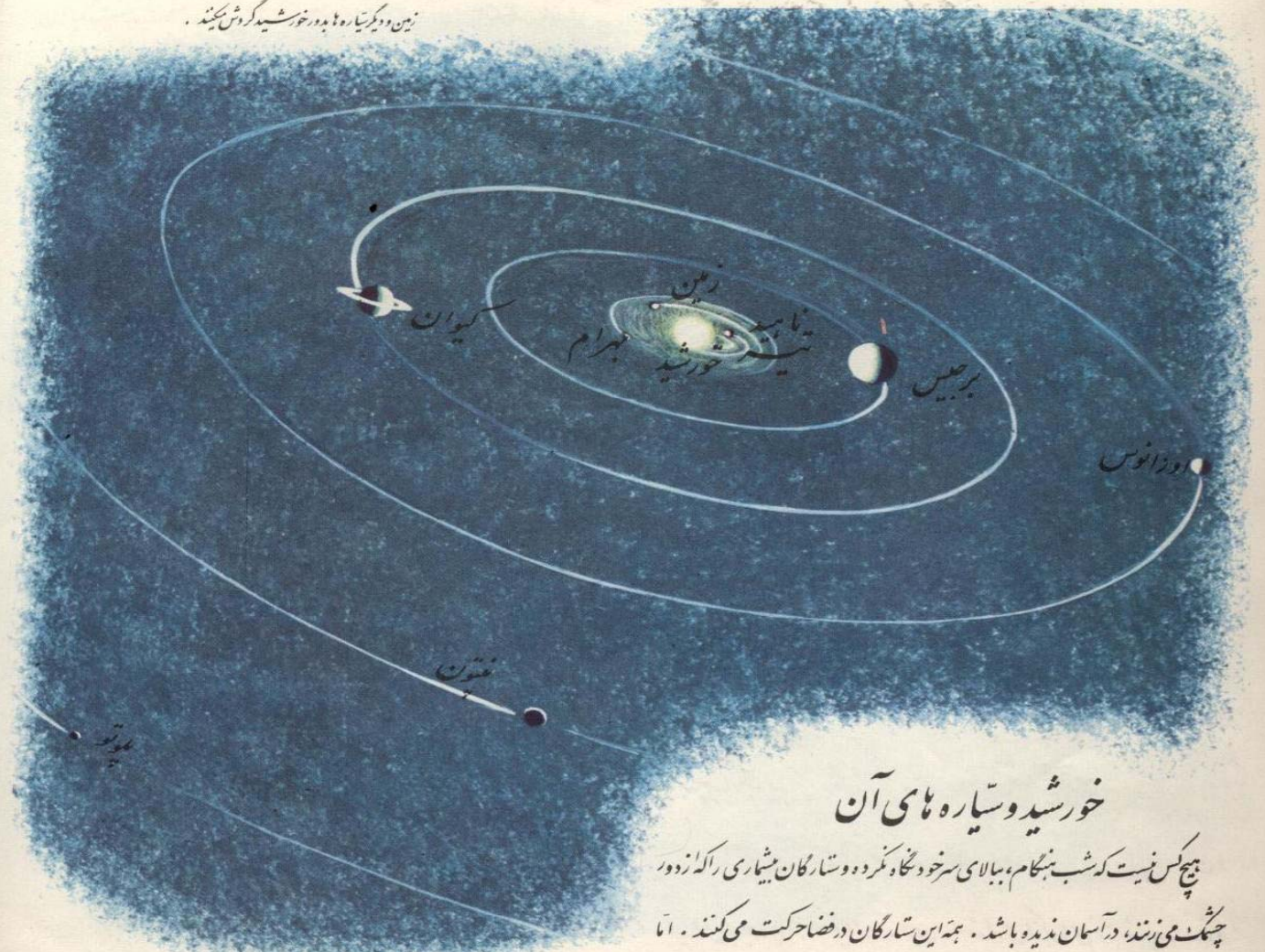
هوا می روی زمین پیوسته جا جابجا می شود، و در نتیجه آن باد پدید می آید . ابر که
از بخار آب پدید می شود، بر اثر وزش باد به حرکت در می آید، و هنگام سرد شدن
به صورت باران یا برف فرود می ریزد .

دور کره زمین چهل هزار کیلومتر است . مای تو نیم با تو میلی که هر ساعت ۷۰
کیلومتر راه برود، در مدت بیست و چهار شبانروز این فاصله را بپیماییم .
زمین پیوسته به شکلی که امروز مشاهده می کنیم بوده است .

میلون سال پیش، زمین مانند خورشید یا یکی از ستارگان نورانی که در
آسمان می بینیم، سوزان و فروزان بود و از خود نور و گرما به اطراف پخش می کرد .
اما به گذشت زمان، کم کم روی آن سرد شد و پوسته سخت کنونی با کوههای بلند
و دریا های ژرف بر آن پدید آمد .

درون زمین هنوز هم مواد گداخته وجود دارد، و مای تو نیم این مواد را هنگام هر
ریختن از دانه آتش نشان بینیم . کوههای بلند و دریا های ژرف چهره زمین را بسیار
ناهموار کرده است . چنین نیست ؟

زمین و دیگر سیاره ها به دور خورشید گردش میکنند.

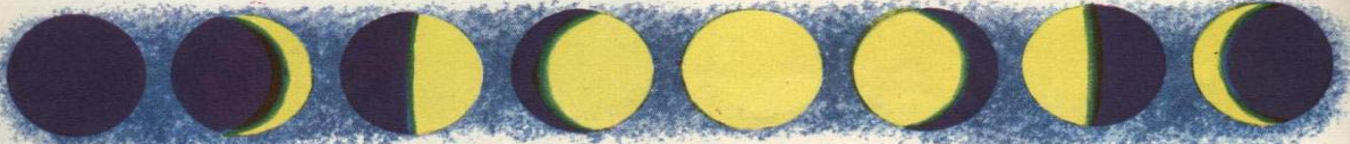
خورشید و سیاره های آن

هیچ کس نیست که شب به کام، بیابای سرخ و نگاه کرده و ستارگان بیشاری را که ز دور چشمت می زنند، در آسمان ندیده باشد. بجز این ستارگان در فضا حرکت می کنند. اما چنین می نماید که برخی از آنها بر جای خود ایستاده اند. از همین رو آنها را ستارگان ثابت می گویند. به دور ستارگان ثابت، ستاره های دیگری گردش می کنند که آنها را سیاره می نامند.

خورشید یکی از ستارگان ثابت آسمان است که نه سیاره به دور آن می چرخد. زمین مابقی از این سیاره است. نزدیکترین این سیاره ها به خورشید تیر «عطارد» است و پس از آن چنانکه در شکل می بینید به ترتیب ماهی «زهره»، زمین، «سپهر» «مریخ» بر جیس «شتری» کیوان «زحل» اورانوس، نپتون و پلوتو قرار گرفته اند.

این نه سیاره و خورشید را بر روی هم «منظومه شمسی» می خوانیم. گاهی به دور سیاره های ستاره یا ستارگان کوچکتری گردش می کنند که آنها را ماه می نامیم. کیوان نه ماه و زمین یک ماه دارد و نامی ماه ندارد. گردش زمین به گرد خورشید «۳۶۵ روز و ۶ ساعت طول می کشد. «۳۶۵ روز و ۶ ساعت را یک سال می خوانیم، و گردش زمین به دور خورشید، گردش انتقالی می نامیم.

این شکل، حالات گوناگون ماه را در مدت گردش به دور زمین نشان می‌دهد.

ماه و ستارگان

در شبهای صاف ستارگان بسیاری در آسمان می‌بینیم.

بیشتر این ستارگان خورشیدهایی بسیار بزرگتر از خورشید ما هستند، و چنان داغ و سوزانند که گرما و نور فراوانی گسترده درخشند و تر از هر آتشی که بتواند تصور شود آید از آنها بیژن می‌آید. نور این ستارگان تندتر از آنچه بتواند تصور کنید، حرکت می‌کند. اما این ستارگان مانند ماهی از ما دور هستند که سالها طول می‌کشد تا نور آنها به زمین برسد، و بسبب همین دوری است که ما آنها را چنین کوچک می‌بینیم. همین‌اشب به ستاره ناگهان کنید. نوری که از برخی از این ستارگان چشم شما می‌خورد، هزاران هزار سال پیش راه افتاده است. خورشید و ماه چون بی‌اندک بیکرند، بزرگتر از ستاره‌ها دیده می‌شود. ماه چند بار از زمین کوچکتر است. همان‌طور که زمین به دور خورشید گردش می‌کند، ماه نیز به دور زمین می‌گردد.

در روزگار پیشین ماه نیز کره‌ای مشتعل و سوزان بوده است. اما اکنون کره‌ای سرد است و دیگر از خود روشنی و گرما ندارد. به همین سبب ما آن را فقط هنگامی می‌توانیم ببینیم که خورشید بر آن تابد، وقتی که آن قسمت از ماه که خورشید بر آن تابیده است رو به زمین باشد، ما را به صورت آیره‌ای نورانی می‌بینیم. این را بدر یا ماه چرمی می‌گویند.

گاه پاره‌ای از روی روشن ماه رو به زمین است، و ما نمی‌توانیم آن را در روشنایی ببینیم و نیمه دیگر آن تاریک است. این حالت را تریس می‌گویند. گاه ما فقط رشته‌بارکی از قسمت نورانی ماه را می‌بینیم. در این حالت آنرا ماه نو یا هلال می‌گویند. بهاره یک نیمه‌ماه که نور خورشید بر آن نمی‌تابد، از چشم ما پنهان است. گردش ماه به دور زمین نسبت به شبانه روز نیم طول می‌کشد.

با تندی از ما دور کرده به زمین تاز می‌گردد. نقطه‌ای می‌رسد که آفتاب بر آن تابد.

اگر خورشید به اندازه ای باشد که قسمتی از آن را در این صفحه می بینید، زمین کوچکتر از کره سبزی خواهد بود که سمت چپ صفحه دیده می شود.

شب و روز

زمین ماروشتی و گرمای خود را از خورشید می گیرد. خورشید همچون توپ بسیار بزرگ است.

فروزانی است که بارها از زمین بزرگتر است. اما چون میلیونها کیلومتر از زمین دور است چنین کوچک دیده می شود.

به شکل بالا نگاه کنید. اگر خورشید به اندازه ای باشد که قسمتی از آن در سمت راست می بینید، زمین کوچکتر از کره ای خواهد بود که به رنگ سبز در سمت چپ شکل نشان داده شده

شما هر روز می بینید که خورشید با بادان از خاور نمایان می شود و پس از پیوندن راه خود در آسمان شامگاهان در باختر ناپدید می گردد. چنین بنظری رسد که خورشید حرکت می کند اما در حقیقت این طریقت، بلکه این زمین ماست که به دور خود می گردد، و در گردش خویش از برابر خورشید می گذرد. گردش زمین به دور خود یک شبانه روز طول می کشد.

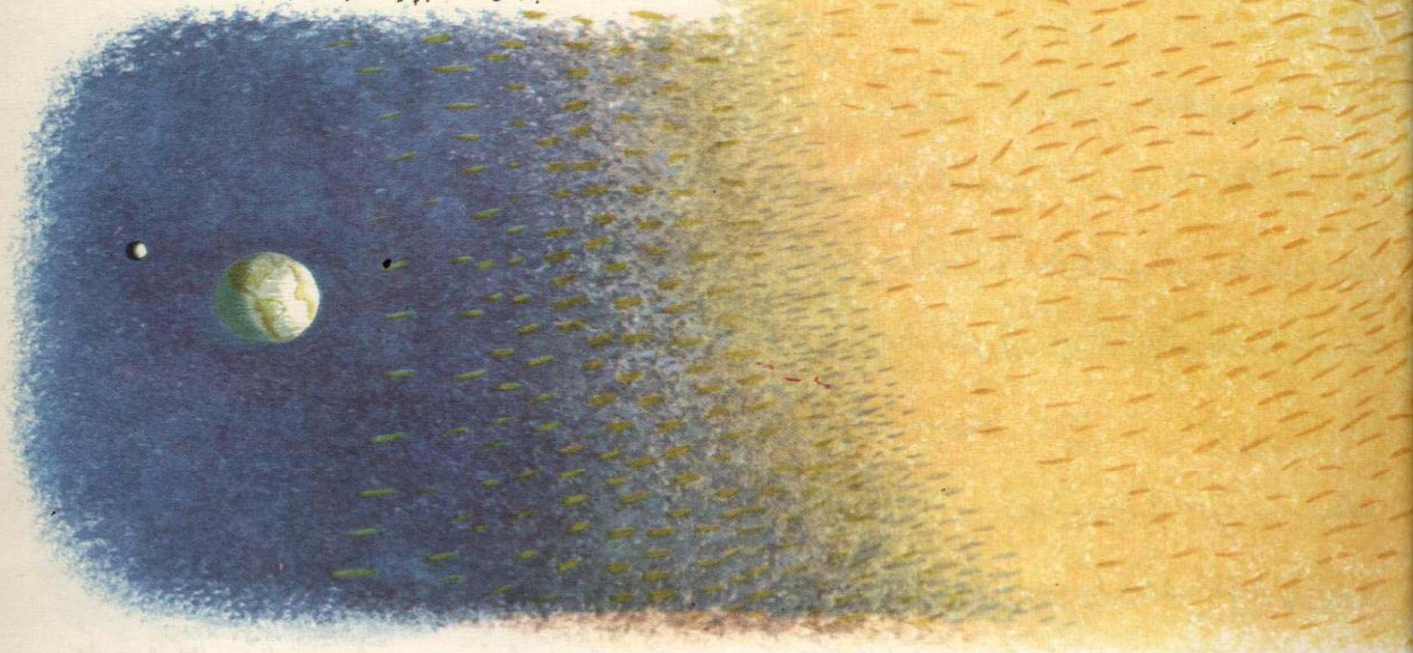

نیمروز

باداد

در هر جای زمین، روز بهنگامی است که خورشید می‌درخشد و بر آنجا می‌تابد.
و شب بهنگامی است که آنجا چرخید و دوازده بر روی آفتاب دور شده باشد.

و آن اگر در شب وضعی می‌مانند.

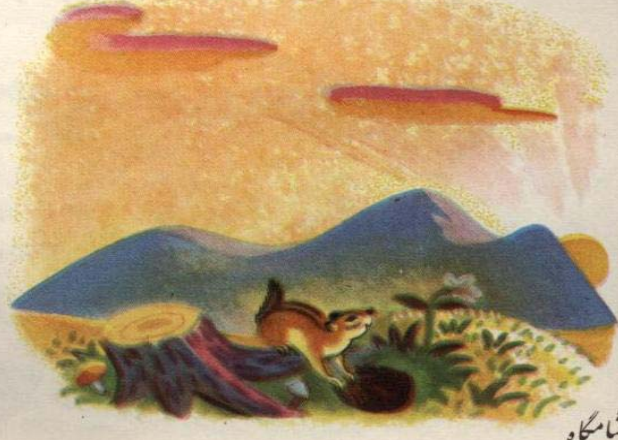
چون زمین کروی است، بهنگامی که به گرد خود می‌گردد، پوسته‌ی آن بر آنجا خورشید در روشن است، و نیم دیگرش در تاریکی فروی رود. نیمه روشن آن روز و نیمه تاریک آن شب است.

بهنگامی که نیمه تاریک زمین که مابرد روی آن هستیم می‌خواهد رو به خورشید بچرخد، و ناخستین

پرتو خورشید را می‌بینیم، باد ادا نمیده می‌شود. آنگاه که سر زمین زیر پای ما، درست رو به روی خورشید باشد، نیمه‌روزه ظهر است. در نیمه‌روز چغین می‌نماید که خورشید بالای سر ما قرار گرفته است. وقتی که خورشید می‌خواهد از نظر پنهان گردد شامگاه نامیده می‌شود، و چون تاریکی همه جا را فرو گرفت شب فراریده است. ما مردم روی زمین هر شبانروز را به بیست و چهار بخش تقسیم کرده ایم و هر بخش را یک ساعت می‌خوانیم.

شب

شامگاه

محافل

چنانکه دیدیم بهنگامی که زمین به دور خود می چرخد به دور خورشید نیز گردش می کند مدت این گردش ۳۶۵ شبانه روز و شش ساعت یک سال است و آن را گردش انتقالی می گویند. بر اثر این گردش درجه گرمای بخش بزرگی از زمین تغییراتی می کند.

بزمین می رسد دوره سرد است .

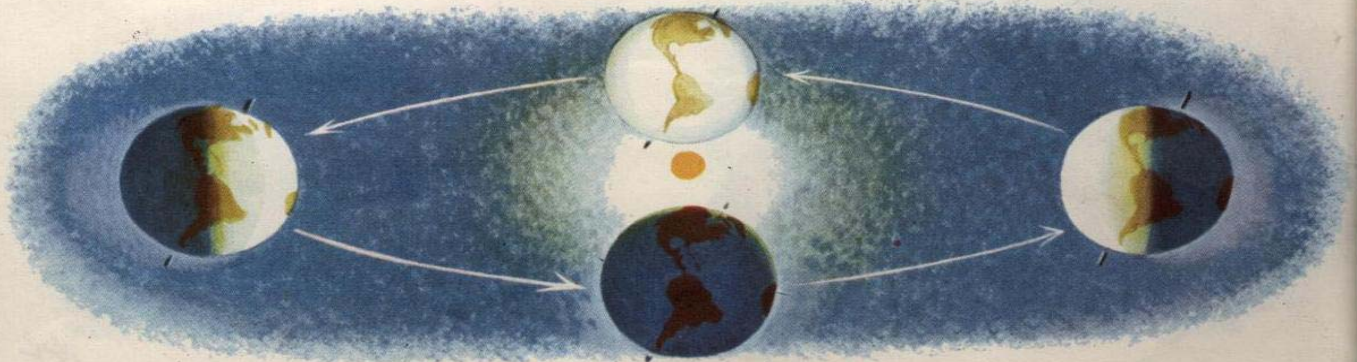
الکون خوب توجه کنید : وقتی که قطب شمال روبرو خورشید است نوزد خورشید بیشتر بر نیمکره شمالی می تابد و این بهنگام تابستان منطقه معتدل شمالی « ماهیابی خرداد و تیر و مرداد » است

بیاد دارید و در تصویر زیر این صفحه نیز می بینید که محور زمین اندکی کج است . بهنگامی که زمین گرد خورشید میگرد و نخست یک قطب پس قطب دیگر روبرو خورشید می آید . وقتی که قطب شمال روبرو خورشید است نوزد خورشید بر آن می تابد و پرتوهای گرم خورشید بخشهای شمالی زمین را بیشتر گرم می کند اما همین پرتو تاب بخشهای جنوبی کمتری رسد و بدانها گرمای کمتری می دهد . قطب جنوب در این بهنگام در تاریکی فرو می رود . طبقه هوای پیرامون زمین مقداری از گرمای خورشید را می گیرد . بهنگامی که پرتوهای خورشید مایل بر زمین تابند بیشتر از طبقه هوایی که پیرامون زمین را فرا گرفته است می گذرد و بیشتر گرمای خود را از دست می دهند . این بهنگام که گرمای کافی

بهنگامی که قطب جنوب روبرو خورشید باشد نیمکره جنوبی گرمتر است و بهنگام تابستان منطقه معتدل جنوبی است به یاد بسپارید که هر وقت در منطقه معتدل شمالی که مادر آن زندگی می کنیم تابستان باشد در منطقه معتدل جنوبی زمستان است و بر زمان که در منطقه معتدل شمالی بهار باشد در منطقه معتدل جنوبی پاییز است . مثلاً کشورها ایران در نیمکره شمالی و منطقه معتدل آن واقع شده است و کشور آرژانتین در نیمکره جنوبی و منطقه معتدل آن قرار دارد .

فصلهای کشورها و فصلهای کشور آرژانتین برعکس یکدیگرند .

بهار ما پاییز آنها و تابستان ما زمستان آنهاست و برعکس .

بهار - نخستین روز فروردین تا آخرین روز خرداد فصل بهار است.
 با بهار دور و درگرم آغاز می شود. در این فصل گیاه سبزی می شود و گل می دهد.
 کشاورزان از آغاز این فصل به کارهای کوناگون کشت و زری می پردازند پرندگان
 دوباره لانه های خود را می سازند. روزها رفته رفته بلند می شود. نوروز عید باستانی
 بزرگ ما در آغاز سال و نخستین روزهای فروردین است.

بهار

تابستان - نخستین روز تیر تا آخرین روز شهریور فصل تابستان
 است. تابستان فصل روزهای بلند و گرم است. شاد و تابستان فرخنده
 است. در این فصل آموزشگاهها بسته می شود. بیشتر میوه ها در این فصل می رسد.
 تابستان به کام فراوانی میوه است. مهمترین کار کشاورزان و باغچهداران فصل انجام می گردد.

تابستان

پاییز - نخستین روز مهر تا آخرین روز آذر فصل پاییز است.
 با آمدن پاییز دور و درگرم ما آغاز می گردد. در این فصل رفته رفته روزها کوتاه می شود
 و بادهای سخت می وزد. آخرین محصول سال در ابتدای پاییز برداشت می آید. در این فصل برگها
 زرد می شوند و کم کم از درختان فرو می ریزند. در آغاز این فصل آموزشگاهها بازمی شود.

پاییز

زمستان - نخستین روز دی تا آخرین روز اسفند فصل زمستان است.
 زمستان فصل روزهای کوتاه و سرد است. بیشتر اوقات خورشید پشت ابرها
 پنهان است و برف یا باران می بارد. بیشتر درختها برگهای خود را از دست می دهند
 و درختسازها کار و کوششی دیده نمی شود. در زمستان مردمان لباسهای پشمی و گرم
 می پوشند و گرمای آتش لذت بخش است.

زمستان

این تخته سنگها، بر اثر هزاران سال نشانی باد و ماسه بر آنها ساییده شده و
 در این صورت درآمده است.

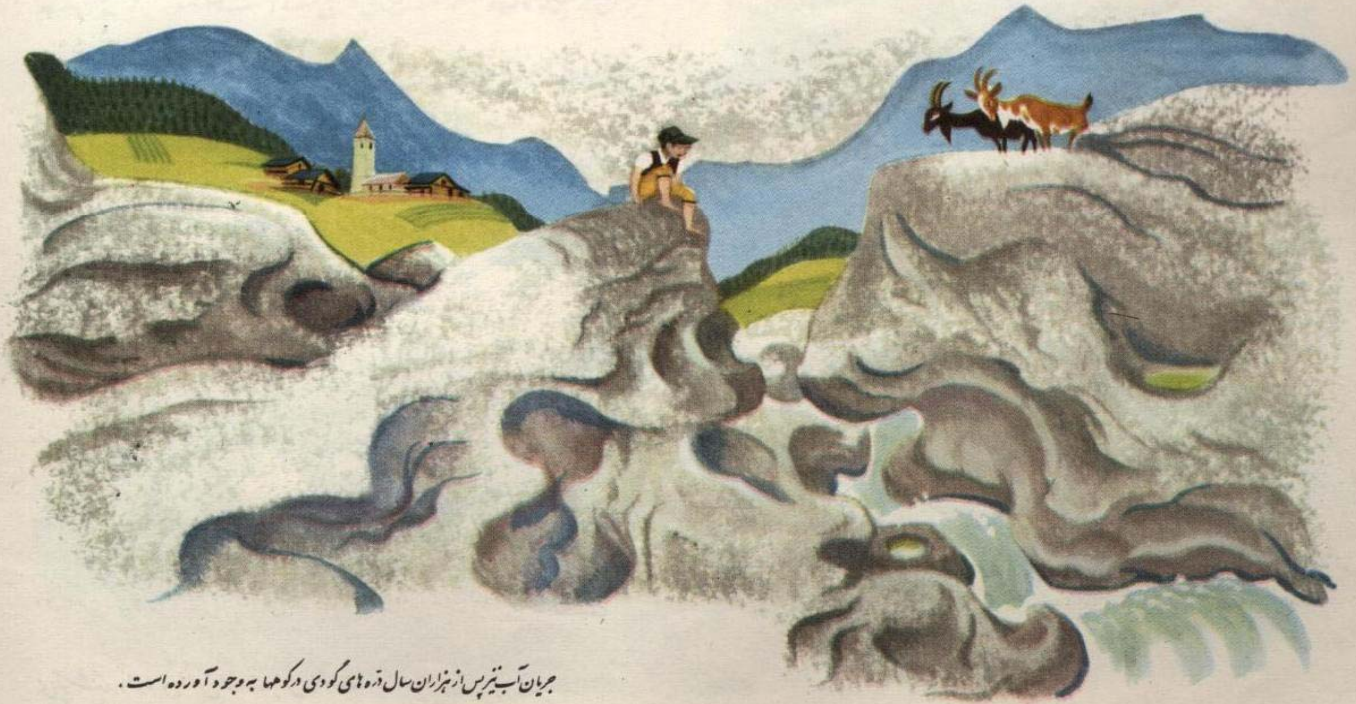
چگونه چهره زمین تغییر می کند

می شکافد و تکه تکه می کند. بنه اینها دست به دست هم می دهد و پس از سالها دراز کوههای بلند
 و نوک تیز را به صورت کوههای پست و گنبدی شکل درمی آورند. مواد جدا شده از کوهها
 به زمینهای پست منتقل می شود و چینه های درگودالها پدید می آید.

اگر فقط آب باد به جوار در کار بودند، روزی روی زمین صاف و تقریباً مسطح دریاها برمی شد
 اما در این حال نیروهای دیگری در کار پدید آمدند و شکلیها هستند. در طول قرنها، طبقه های خاک و

چهره زمین به واسطه تغییر کردن است. در دو دهی گذشته نیز چیزی آن تغییر
 بسیار یافته است. اما این درگونی به گندی بسیار انجام می گیرد.

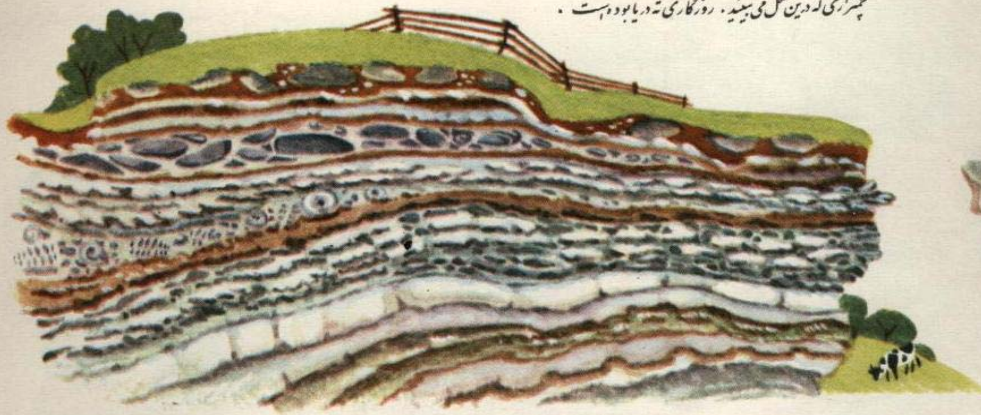
باد و آب همیشه به تدریج شکلیهای زمین را خراب می کند و کوههای آن را پزی سازد. باد و شرف خاک
 به جوار بلند می کند و هنگام برنورد به تخته سنگها، آنها را می ساید. و گاه تپه های پست شنی یا خاکی درست
 می کند. ریزش باران و جریان آب، خاک را می شوید و با خود همراه می برد. بچ تخته سنگها را

جریان آب نیز پس از هزاران سال تپه های گودی و کوهها به وجود آورده است.

دکو کعب یا د طبقه های زمین. گاهی صدف گوشه های دیده می شود.

چمنزاری که درین شکل می بینید. روزگاری توده های بود است.

بخارهای سوزان مواد گداخته افزوده از آنها به جستن می کند. این شکلهای گداخته و فروخته را گدازه می گویند. گدازه ها روی زمین پخش می شود. گدازه اگر در شکافی که از آن بیرون آمده است انباشته می شود و شکل کوه مخروطی نوک تیزی در می آید. این کوه را کوهساران آتشفشان می خوانیم. این اسم بدانند که همیشه زلزله آتشفشانی با یکدیگر همراه هستند و ممکن است، هر یک حسب از دیگری بیاید.

سنگ دره آتشفشان در دست می شود و کرم از آب بیرون می آید. این شکلهای ممکن است مینهای بلند و نامجواری باشند، یا مانند کاغذ تا بخورند و چین بردارند. خلاصه قسمتهایی از زمین همواره در حال سایید و شدن از میان رفتن، و باز قسمتهایی دیگر آرام آرام در حال پدید آمدن هستند. برخی از دگرگونیهای روی زمین تندتر پدید می آید و در چشم دیده می شود. گاه در بنال تکانهای سخت که بدان زلزله یا زمین لرزه می گویم، شکلهای بزرگ ژرف در پوسته زمین پدید می آید. و

جنگ آتشفشانی که گدازه برآمده که در آن می شود.

خورشید بر باد از خاور بری خیزد و شامگان در باختر ناپدید می شود . اگر طوری
بایستیم که دست راست بایسوی خاور باشد رو بر روی شمال خواهد بود .

جست یابی

پایان روز خورشید در آن پنهان می گردد ، با تقریبی مانند . اگر دستهای خود را طوری
باز کنیم که دست راست را سمت راستمان بایسوی خاور و دست چپمان بایسوی شمال
شمال و بر و جنوب پشت سرمان خواهد بود .

از سایه درخت یا سایه ساختمانها نیز می توانیم چهار جهت را به دست آوریم . هر گاه
بر سایه درختی در روز وقت کنیم ، خواهیم دید که امسدا و آن ثابت نیست . باد را در

پیش ازین دو قطب شمال و جنوب آشنا هستیم . اکنون باینم روش پیدا کردن
جهت های شمال و جنوب چیست . آسانترین وسیله برای یافتن چهار جهت شمال و
جنوب خاور و باختر در روزهای صاف آفتابی خورشید است . در این روزها می بینیم
که خورشید با باد آن پیدا ر می شود و شامگان پنهان می گردد . سویی که خورشید در
آغاز هر روز از آنجا نمایان می شود ، خاور نام دارد . و سمت بر روی آن را که در

بکدام عصر و شامگان سایه ساختمان و درخت به جانب خاور است .

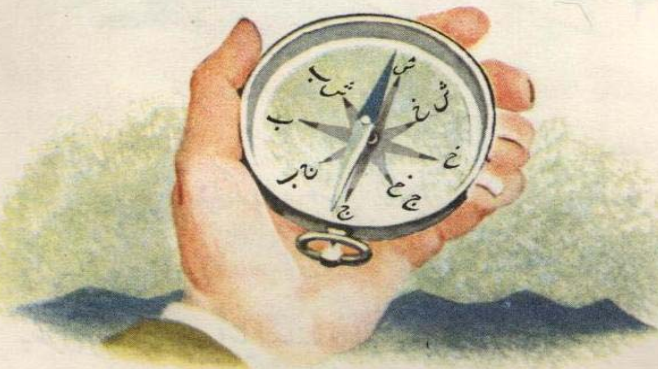
باد را در آن سایه درخت و ساختمان به طرف باختر است .

در این شکل وضع ستاره قطبی را در اول آفر شب می بینیم.

آخر شب

پیدا کردن سمت شمال در نیکه شمالی، کافی است که این ستاره را پیدا کنیم.
 جگله نشیان از خزه های که بر تنه درختان می روید، جهت یابی می کنند. در بخشهای
 شمالی زمین، خزه بر تنه درختان، آنجا که نور شدید بر آن نمی تابد، بهتری روید.
 دیگر از وسایل جهت یابی قطبناست. قطبنا عقربه ای دارد که یک سر آن قطبنا
 است همیشه به طرف شمال می ایستد. این از خاصیت نیروی مغناطیسی زمین است.
 سمتهای شمال، جنوب، خاور و باختر را چهار جهت اصلی می گویند. چنانکه در
 شکل قطبنا می بینید، میان جهت های اصلی، چهار جهت دیگر به نام جهت های فرعی:
 شمال خاوری، شمال باختری، جنوب خاوری و جنوب باختری نیز وجود دارد.

قطبنا به کمک می کند که جهت های اصلی و فرعی را پیدا کنیم.

اول شب

سایه درخت به طرف باختر در نیمروز «ظهر» به طرف شمال هنگام عصر به سوی خاور
 است. «به شکل نگاه کنید»
 دریا نوردان به وسیله ستارگان، خاصه ستاره قطبی جهت یابی می کنند. دو گروه
 ستاره در آسمان هست که هر گروه از هفت ستاره تشکیل شده است و ستاره
 شناسان قدیم آنها را خرس نامیده اند. آن که فاصله ستاره هایش از یکدیگر بیشتر است
 خرس بزرگ. آن که فاصله ستاره هایش از یکدیگر کمتر است، خرس کوچک
 نام دارد. آخرین ستاره خرس کوچک که از هفت ستاره هایش دیگر روشنتر است و در
 امتداد دو ستاره اول خرس بزرگ قرار دارد، ستاره قطبی است «به شکل بالا نگاه
 کنید» چون مثل این ستاره در آسمان پیوسته در امتداد قطب شمال است، برای

معمولاً روی صخره از تنه درختان کمین که به سمت شمال است خزه می روید.

نقشه و کره

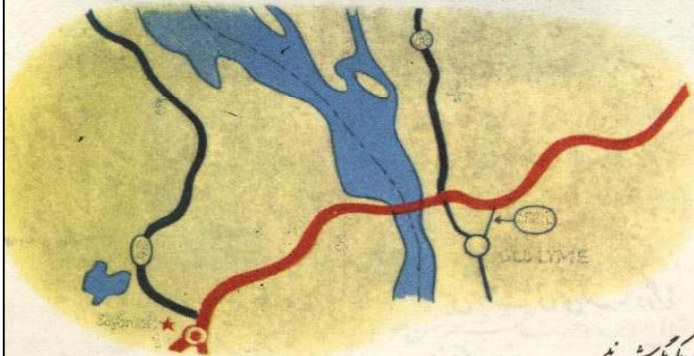
بر شما نشان می‌دهد.

نقشه نیز چیزی تقریباً شبیه بدان عکس است که کوهها و رودهای سطح زمین را نسبت به یکدیگر مشخص می‌سازد. در بعضی نقشه‌ها، شهرهای بزرگ به شکل

آیا تاکنون بالای ساختمان یا برج بلندی رفته‌اید؟ اگر رفته باشید دیده‌اید که کوچه‌ها و خیابانها کوچکتر از اندازه واقعی خود به نظر می‌رسند. اکنون چنین نندید که بایک هواپیمای بر فراز شهری پرواز می‌کنید. بیجان جزئیات این شهر را نمی‌توانید

نقشه شهر رودخانه‌ای که دورهای آن در سمت راست دیده می‌شود

دورنمای شهر رودخانه

بیندید چه در یکدیگر شبیه‌اند

نقشه چهارای که دورهای آن را در طرف چپ می‌بینید.

دایره و شش‌گانه‌ای کوچک به شکل نقطه‌گرد، رودها با خط راست یا خم‌دار، و کوهها با چند ردیف خط‌های شکسته نمایش داده می‌شود.

صد سال پیش، مردمان برای نمایاندن منطقه‌های سطح زمین به کشیدن نقشه پرداختند. در آن زمان می‌پنداشتند که زمین صاف است و اقیانوسها تا آخر دنیا

بینید، زیرا خانه‌ها با دیوارهایی که دارد، مانند کوه‌هایی است، رودها و جاده‌ها به شکل خط‌های راست یا پیچ‌ختم دارد دیده می‌شود و درختها به صورت لکه‌های تاریکی به نظر می‌آید. فقط درمی‌یابید که خانه‌ها و خیابانها در کجا واقع شده است. حال اگر از بالا عکسی از شهر بگیرید، آن عکس، جای خیابانها و خانه‌ها را روی کاغذ

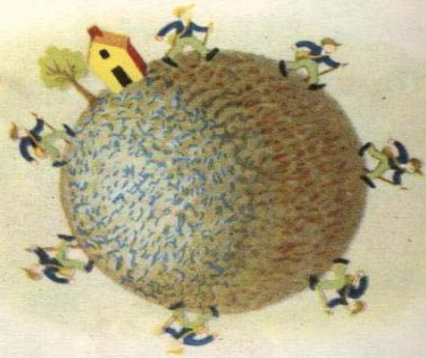

کره جغرافیایی بهترین نقشه است .

نقشه تهیبه می کنند .

نقشه چیزهای بسیار به ما می آموزد ، مانند شکل خشکیها ، رودخانه ها و آبها ، فاصله شهرها از یکدیگر ، اندازه خشکی یا رطوبت سرزمینهای گوناگون ، ارتفاع آنها از سطح دریا ، اندازه بزرگی شهرها و حیثیت آنها ، و راههای آهین یا راههای شوسه ای که از آنها می گذرد . رنگهای گوناگونی که در نقشه به کار می رود برای زیبایی آن نیست ، بلکه هر رنگ دسی به ما می آموزد . مثلاً در نقشه ای که در کلماتی بالا فری می بینید ، رنگ آبی برای نشان دادن دریاها و رودها ، رنگ سبز برای جلگه ها ، و رنگ قهوه ای برای نمایان کردن کوهها بکار رفته است .

این نقشه ، جلگه و کوهستان رودخانه را نمایش می دهد .

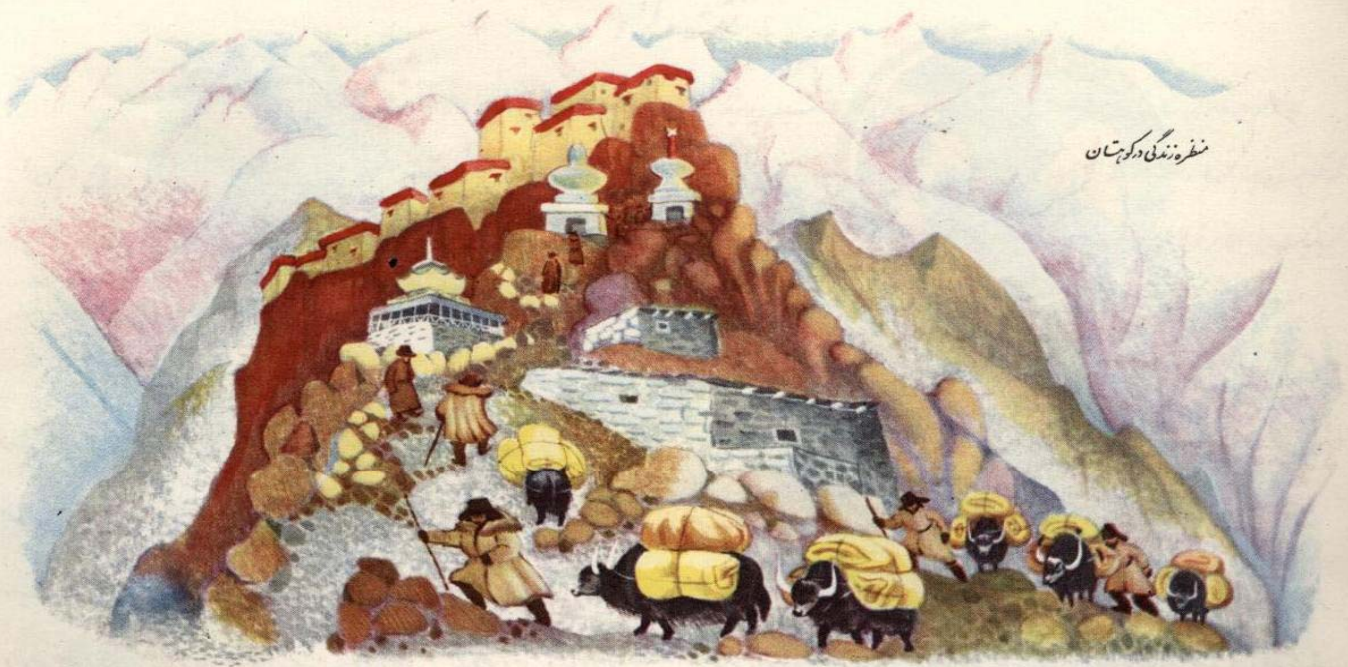
از هر نقطه روی زمین که راه به تقسیم و مجواره دیگر حرکت کنیم ، سرخام به همان نقطه خواهیم رسید .

همچنان پیش می رود ، و خیال می کردند که با گذشتن از اقیانوسها به کنار دنیا خواهند رسید . ولی اکنون بیش از چند قرن است که می دانیم زمین گرد است و هموار نیست ، و از هر نقطه روی زمین که راه به تقسیم و راست روی خود پیش برویم ، پس از پیودن هزارها کیلومتر گرد جهان ، سرانجام به همان نقطه اول خواهیم رسید .

بهترین وسیله نمایش سطح زمین ، کره جغرافیایی است . کره را می توانیم از همان سستی که زمین به دور خود می گردد ، بگردانیم ، و هر جا که می خواهیم ببینیم ، و فاصلتان با جایی دیگر بسنجیم . ولی چون جزئیات روی زمین را نمی توان روی کره جغرافیایی نشان داد و حمل و نقل آن نیز مشکل است ، برای کسب آگاهی از چگونگی سطح زمین

این نقشه آب و خشکی را نمایش می دهد .

آب و هوا

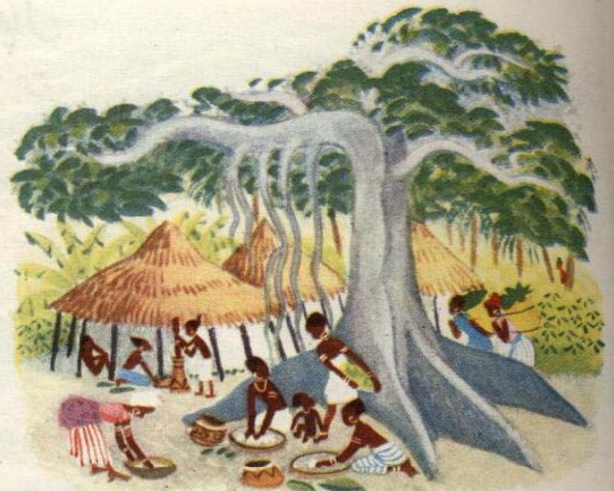
- نوع خانه ها و جامه ها و خوراک مردمان بستگی به آب و هوای سرزمینی دارد که در آنجا پسر می نژد.
- آب و هوای گوناگون را این چیزها پدید می آورند ،
- ۱- نزدیکی سرزمینی به قطب یا استواء، که در میزان گرماتناثیر دارد .
 - ۲- اندازه باران و برنی که در آنجا می بارود .
 - ۳- بادهایی که معمولاً در آنجا می وزود .
 - ۴- اندازه ارتفاع آنجا از سطح دریا .
- ۵- رودها و دریاهایی که در آن سرزمین یا نزدیک آن یافت می شود .
- سرزمینهای مجاور آقیانوسها و دریاها می وسیع که بادهای مرطوب دریاها و آقیانوسها اینها می وزود، آب و هوای دریایی دارد . این سرزمینها معمولاً دارای باران فراوان است .
- صحرائی پهنادر به سبب کمی باران و وزش بادهای شدید، دارای آب و هوای صحرائی است . سرزمینهای کوهستانی به سبب بلندی زیاد زمین ، آب و هوای کوهستانی دارد . در این نوع آب و هوامعمولاً زمستانها طولانی و سرد و تابستانها کوتاه و معتدل است .

زندگی در کوه دریا

موزه‌ای از زندگی در سرزمینهای قطبی

موزه‌ای از زندگی در سرزمینهای استوایی

زندگی در سرزمینهای پرباران

زندگی در صحرا

طوفان دریا

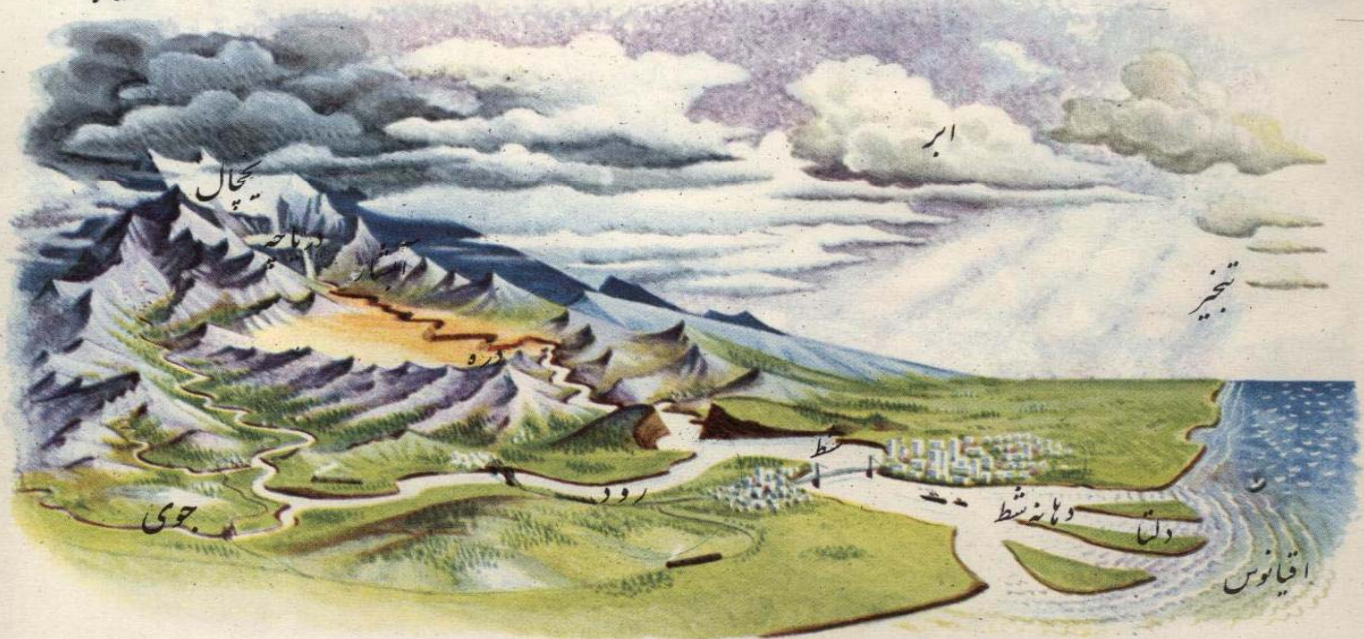

گردباد وحشی

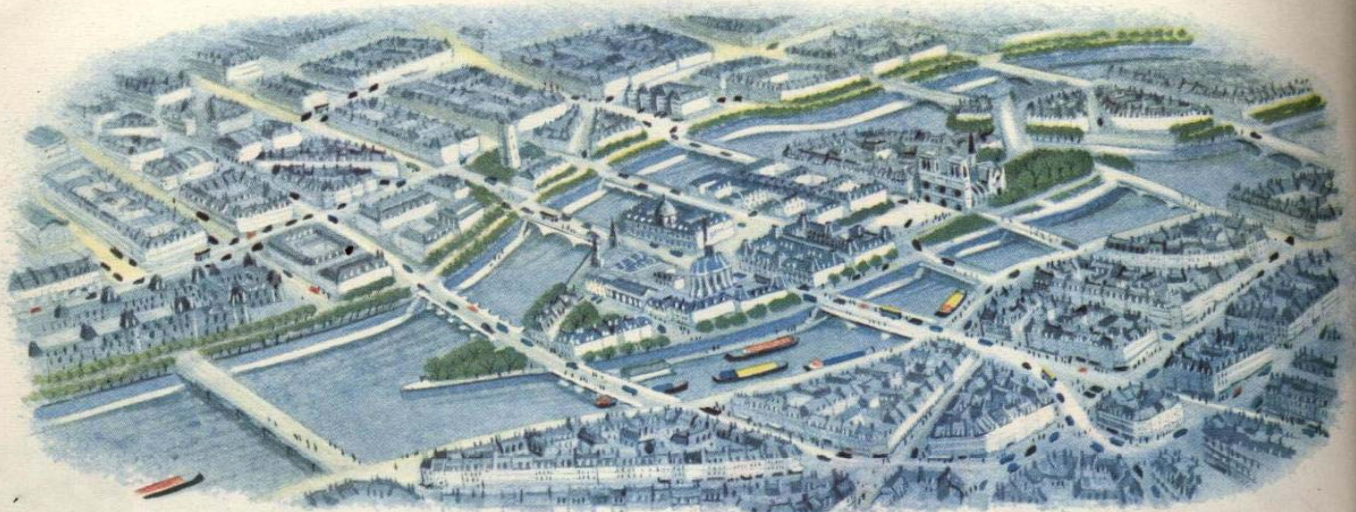
رود، دریاچه، یخچال

قسمتی از این باران در زمین فرو می رود و قسمتی دیگر بر روی زمین جاری می شود. آبها
 که در زمین فرو می رود، گاهی راهی به بیرون می یابد و به صورت چشمه پدیدار می گردد
 و آب بارکی را تشکیل می دهد که به آن جوی می گویند. جوی از آب شدن
 برهنای آب باران نیز به وجود می آید. از پوستن چند جوی به یکدیگر، رود
 و از چند رود شط تشکیل می گردد. ابتدای جریان هر رودی را سرچشمه و
 انتهای آن را که به دریاچه یا اقیانوس می ریزد دلتا می نامند. در دلتا
 رودهای بزرگ بر اثر انباشته شدن آبرفتنی که رود با خود می آورد، زمینهای
 به شکل ته گوش به وجود می آید که بدان دلتا می گویند. در سر رودخانه گاهی آب
 از سطح بلند به سطح پست فرو می ریزد که آن آبشار می نامند. به شکل زیر
 نگاه کنید. در قسمت چپ آن مقداری آب، گودال وسیعی را پر کرده
 است. چنین آبجایی را که در وسط خشکی جمع آمده باشد دریاچه می گویند.

هنگامی که به رودی برخورد می کنیم، از خود می پرسیم که این جریان آب چگونه
 ایجاد می شود و سرانجام به کجای رود؟
 آیا آرایش کرده اند که اگر در تابستان مقداری آب در ظرفی بریزید و آن در آفتاب
 بگذارد، پس از مدتی می بینید که آبی در آن نمانده است؟ آب این ظرف مانند آب
 سماور که همه روزه پیش چشم شاست، بخاری شود و در هوا پراکنده می گردد. آب دلتا،
 دریاچه ها، دریاها و اقیانوسها نیز بر اثر تابش خورشید به همین ترتیب بخاری شود. همین
 علت، هوا پسته و ارامی مقداری بخار آب است که معمولاً چشم دیده نمی شود. ولی
 هنگامی که هوا سرد می شود، این بخارها انباشته می شود و ذره های آب به وجود می آورد.
 از مجموع این ذره ها ابر تشکیل می شود. ابر با به وسیله بادها جا به جا می شود، و هنگامی که
 سرمای بیشتری ببیند، ذره های آن به هم چسبیده و به صورت قطره های آب
 در می آیند و به سبب سنگینی به شکل باران بر روی زمین فرو می ریزند.

در این شکل سرگذشت بک رود را از اول تا آخر می بینید

چگونگی آرزو برای کل نقل و ستاد وی شود.

بزرگترین دریاچه روی زمین دریاچه مازندران «خرز» است که بزرگی آن به اندازه
 ۱۰ ایران است .
 فرومی ریزد . قسمتی ازین برفها در منطقه های سردسیر قطبی و کوهستانهای
 بلند، روی بهم انباشته شده تشکیل یخچالها را می دهد، و چه بسا رودها که از این گونه
 یخچالهای طبیعی سرچشمه می گیرند.
 در پاروای ازجایای زمین بسبب سرمای بسیار، باران به شکل برف

شکله دجله ای استانی افریقا و سیلابت و آلودنایی است .

صد باره کوچکتر جو بیار به آمازون که پراثرین سطح جهان است می ریزد .

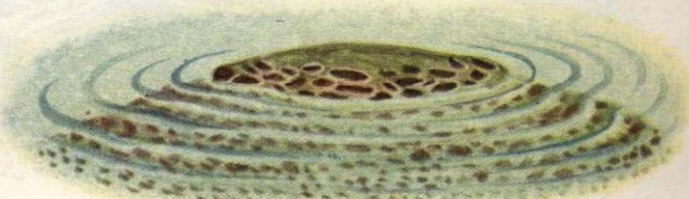
کوهسها

گل و لای همراهِ خود می برد. آب در شکافها و ترک سنگها نیز نفوذ می کند، و بهنگامی که هوا سرد شود، در آنجا یخ می بندد، و چون یخ بیشتر از آب جا میخورد، سنگها را می ترکاند و خرد می کند. همین چنین به گذشت قهرنها، کوهسهای نوک تیز ساییده می شود و فشر و میریزد و خرده های سنگ و گل و لای در شیب ملایمی برداشته با کسترده

بیشتر شام کوهسای دیده و احتمالاً آرید بدانند که کوهسها چگونه به وجود آمده اند. رودخانه ای که روی زمین جاری هستند همواره هوای از دست خود می کنند و با خود به دریا می برند. این مواد در کف دریا با اقیانوسها آمیخته می شود و بعد از طی نوسانهای لایه ای به وجود می آورند. این لایه با بر اثر فشارهایی که از اطراف بر آنها وارد می شود سخت و سختتری گردد و رفته رفته درست

یک نمونه از کوهسها خورده.

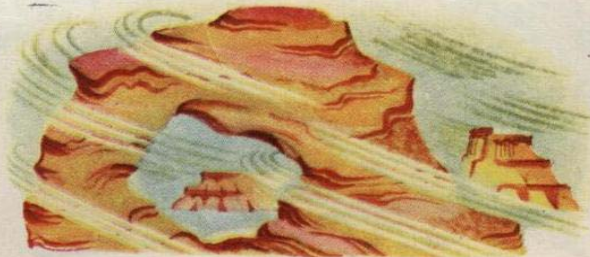
پهنه های این صورت پدید می آیند.

میشود و کوه گنبدی شکل می گردد. اندک اندک، گیاهان در جاهایی که خاک نرمی جمع شده است می رویند و به گذشت زمان بصورت جنگلهای انبوه در می آید. اما باد و باران همچنان در کارند و می توانند آهسته آهسته در طی میلیونها سال کوهسها را به صورت دشتی هموار اندکی بلندتر از سطح دریا در آورند. ولی در همین حال در جاهای دیگر زمین کوهسهای جوان و نوک تیز اندک اندک سر از آب بدر می آورند.

مانند آنچه کاغذی که میان دستهای شما تا بخورد و محاله شود و برجسته گردد به شکل صحنه های بزرگ شکلی سر از آب بیرون می آورد و به صورت کوههایی بزرگ روی زمین نمایان می شود. کوهسهای تازه همیشه بلند و نوک تیزند. اما همواره همین حالت نمانند. زیرا باد و آب کم کم دست به کاری شوند آنها را می سایند و فرو می ریزند. باد ذات کوهسها را کنده از جایی به جایی می برد. آب به صورت باران قطره قطره بر کوهها فرو می ریزد و چون بسیار شد، از دامنه ها بر آید و در مسیر خود کوه را می کند و می شوید و به صورت

چگونه باران کوه را می شوی.

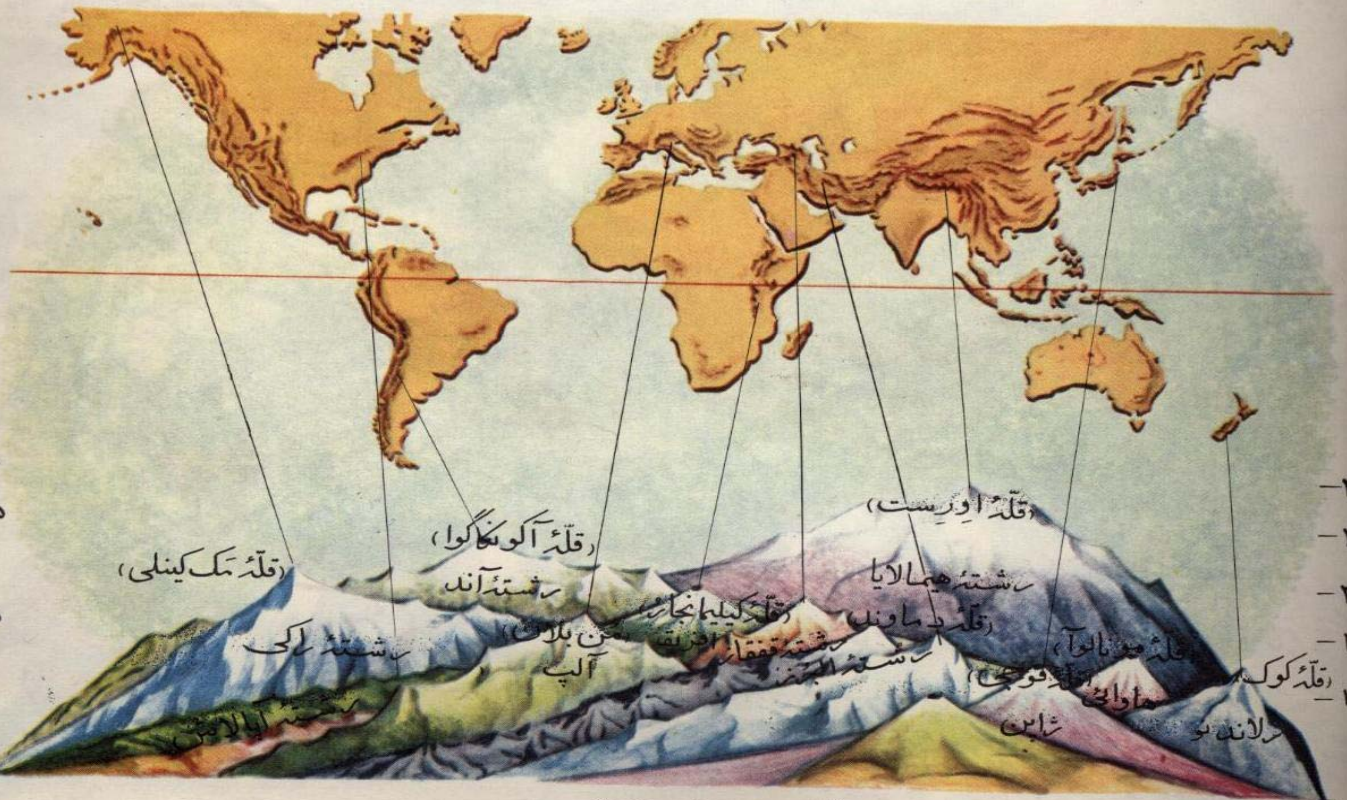
این کوه را بر اثر فرسایش باد و باران ساییده شده است.

بیرون آمدن گازها از درون زمین.

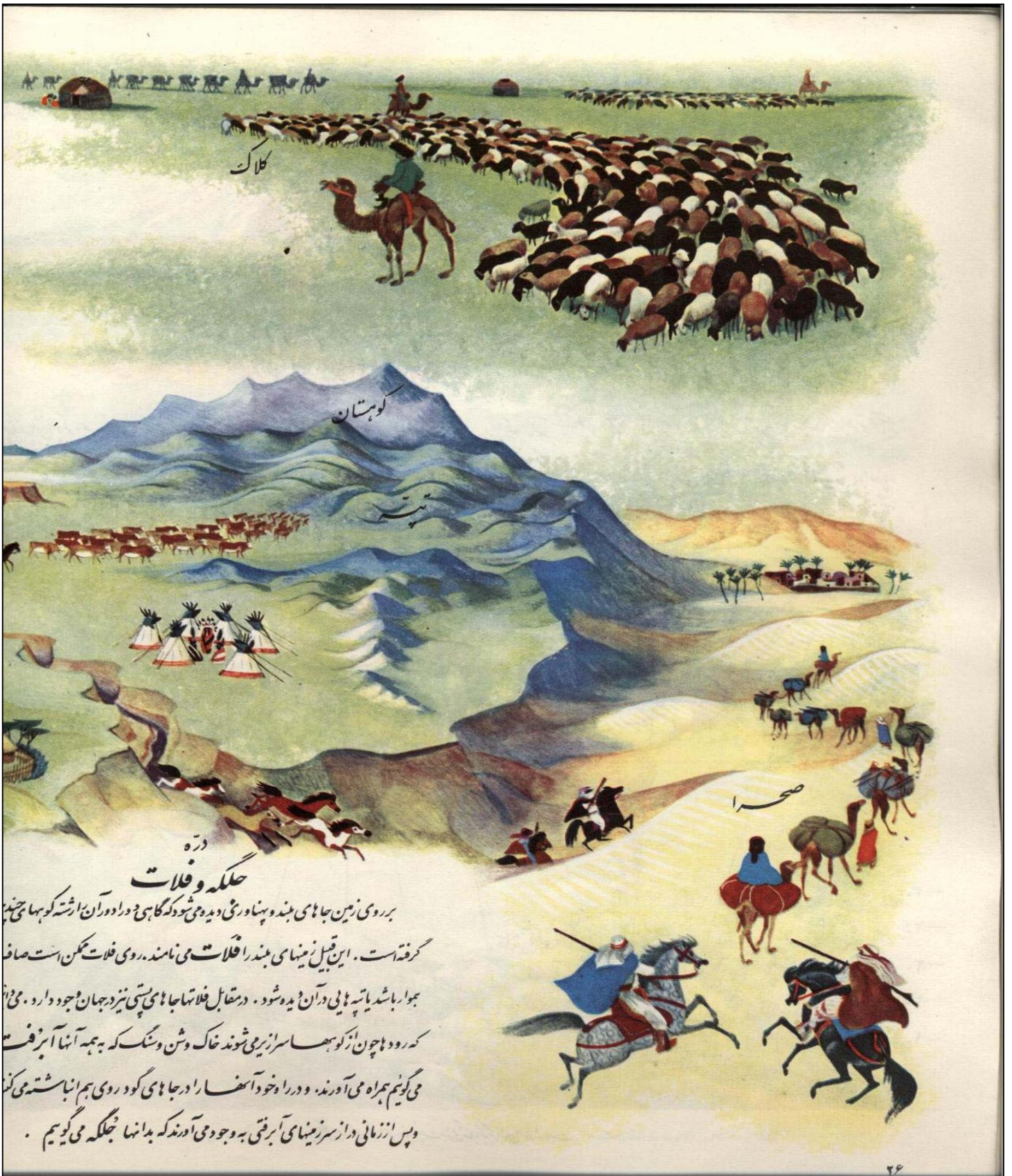

روی زمین رشته کوه‌های بزرگی وجود دارد که طول بعضی از آنها به چند هزار کیلومتر می‌رسد از رشته کوه‌های معروف دنیا البرز و هیمالا یا در آسیا، آلپ در اروپا، و راکی و آند در آمریکا است.

چنانچه پیش ما ذکر کردیم، گاهی اتفاق می‌افتد که گازهای فشرده و مواد گداخته درون زمین را بی‌به‌خارج می‌یاورد و بیرون می‌ریزد و آتشفشان به وجود می‌آورد. قله‌ها و دند در شمال خاوری هم‌سرن، بهترین نمونه کوه آتشفشانی است.

دیرین شکل بلندترین قله‌های دنیا نسبت به سطح آب کویر نشان داده شده است.

کلاک

کوهستان

صحرا

دره
حکله و فلات

بر روی زمین جا های بنده پهن و رمی دیده می شود که گاهی دراد و آن ارشته کوهها چندی
گرفته است. این قیل زمینهای بنده را فلات می نامند. روی فلات ممکن است صاف
بمبار باشد یا تپه بانی در آن دیده شود. در مقابل فلاتها جا های پستی نیز در جهان وجود دارد. میانی
که رودها چون از کوهها سرزیر می شوند خاک و شن و سنگ که به همه آنها آبزلفت
می گوینم همراه می آورند. و در راه خود آنها را در جا های گود روی هم انباشته می کنند
و پس از زمانی دراز سر زمینهای آبرفتی به وجود می آورند که بدانها جلگه می گوینم .

زمینهای همواری را که خشک است و باران در آنها بسیار کم می بارد، صحرا یا بیابان می خوانند. در کرانه های اقیانوس منجمد شمالی زمینهای پستی دیده می شود که بسبب سرما درخت در آنها نمی روید، اما از گیاهانی بنام خزه پوشیده شده است. این زمینها را توئذرا می نامند. توئذرا جایی ترمیمت گوزنهای قطبی است. در شکل این صفحه منظره بای از فلات جنگله، گلکاک، صحرا و توئذرا دیده می شود.

جنگله یا همواریها حاصلخیزند. جنگله های پهنادر بیشتر در کنار دریا دیده می شوند. در این جنگله ها اگر باران بسیار زیاد و آفتاب بنوازنده تابد، جنگله های انبوه به وجود می آید که محل مناسبی برای زندگی جانوران گوناگون است. در زمینهای پستی که باران کمتری باد، چمن های زمین را می پوشاند که برای گله داری بسیار مناسب است این نوع زمینها را گلکاک «استپ» می گویند.

دریای مدیترانه قریباً مرکز بازرگانی دنیاست.

آنها می توانند نقشه های پنج قطعه مراجعه کنید.

آبهای بسیار پنهان در روی زمین را قیاساً نمی گویند. اقیانوسها چنان پنهان دارند

که برای گذشتن از آنها به وقت لازم است.

دریایی را که پنهان نباشد، و پیرامونش از هر سو شکلی فرا گرفته باشد دریاچه می نامند.

به نقشه بالا نگاه کنید، خشکیهایی که گرد آنها آب فرا گرفته باشد جزیره نامیده می شود.

آبهای پنهانی که کنار خشکیها قرار گرفته باشد، دریا نامیده می شود.

جزیره مالکاسی کوچک و بلند نزدیک تخم سنگ زمانی بسیار بزرگ و پنهانند. جزیره مالکاسی

حاشیه باریکی از خشکیها را که مجاور آب دریاست کنار و یا ساحل می گویند.

تندرو سرد دریای دیده می شود و گاهی چنانکه در شکل می بینید چند جزیره نزدیک بهم قرار گرفته اند.

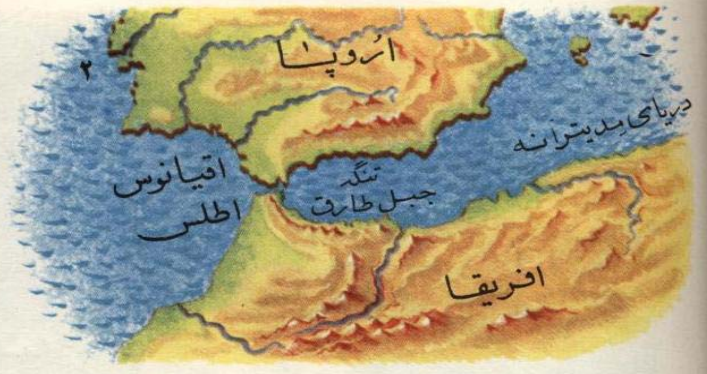
بزرگترین دریاها، مدیترانه بحر الروم نام دارد. مدیترانه که نقشه بالا دیده می شود میان

جزیره های نزدیک به هم جمع الحجزا می خوانند.

افریقا و اروپا و آسیا واقع است دریای دیگری در سطح زمین وجود دارد که برای شناختن

در دریای مدیترانه کشتیهای چوبی با دانی دیده می شود. امروز کشتیهای بنجاری رفت و آمد می کنند.

تنگه - خلیج - شبه جزیره و برنخ

در عکس ۱ می بینیم که عاصیه باریکی از خشکی امریکای جنوبی و مرکزی را بیکدیگر متصل می سازد. این خاک باریک که دو دریا را از هم جدا میکند برنخ نامیده می شود. در این گونه برنخ است که آدمی برای کوتاه کردن راه های دور و دراز دریایی با کندن کانال دریا را در هم متصل ساخته است. کانال پاناما که در شکل زیر می بینید یکی از کانال های مشهور دنیاست.

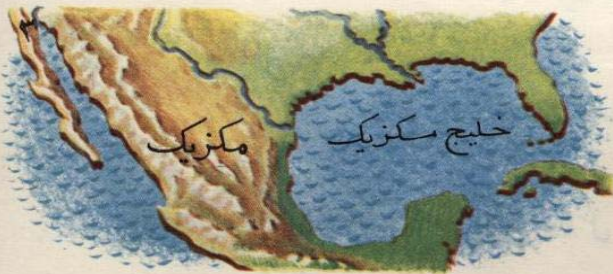
پیش از آنکه کانال پاناما وجود آید، کشتی ها ناگزیر بودند برای رفتن از اقیانوس آرام به اقیانوس اطلس و پیکس امریکای جنوبی را دور بزنند.

از کانال های معروف دنیا کانال سوئز است که دریای مدیترانه را به دریای سرخ می پیوندد.

بچشم های او ۲ بالای این صفحه نگاه کنید. در عکس ۱ انگلستان از فرانس، و در عکس ۲ اروپا از آفریقا به وسیله آب باریکی جدا شده است. این آب باریک که دو دریا یا اقیانوس را بیکدیگر مربوط می سازد تنگه نامیده می شود. مثل تنگه کاله که دریای شمال را به دریای مناش، و تنگه جبل الطارق که دریای مدیترانه را به اقیانوس اطلس می پیوندد.

در عکس ۳ می بینیم که در جایی آب در خشکی و در جایی دیگر خشکی در آب پیش زده است. پیش رفتن آب را در خشکی خلیج می گویند. عموماً خلیج بادبانته باز به دریای اقیانوس مربوط است.

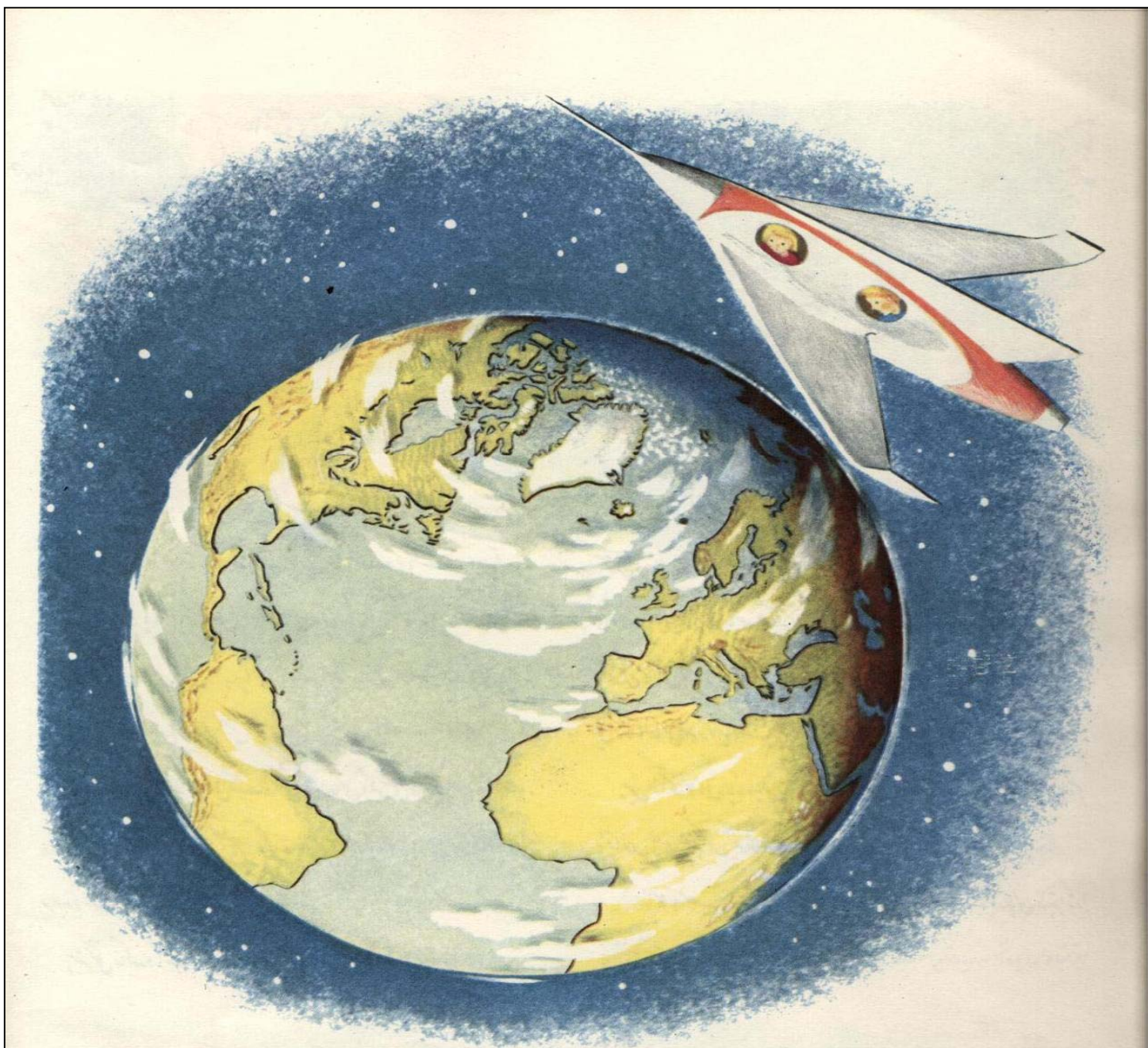
پیش رفتن خاک در آب شبه جزیره نام دارد.

شبه جزیره فلوریدا در خلیج مکزیک.

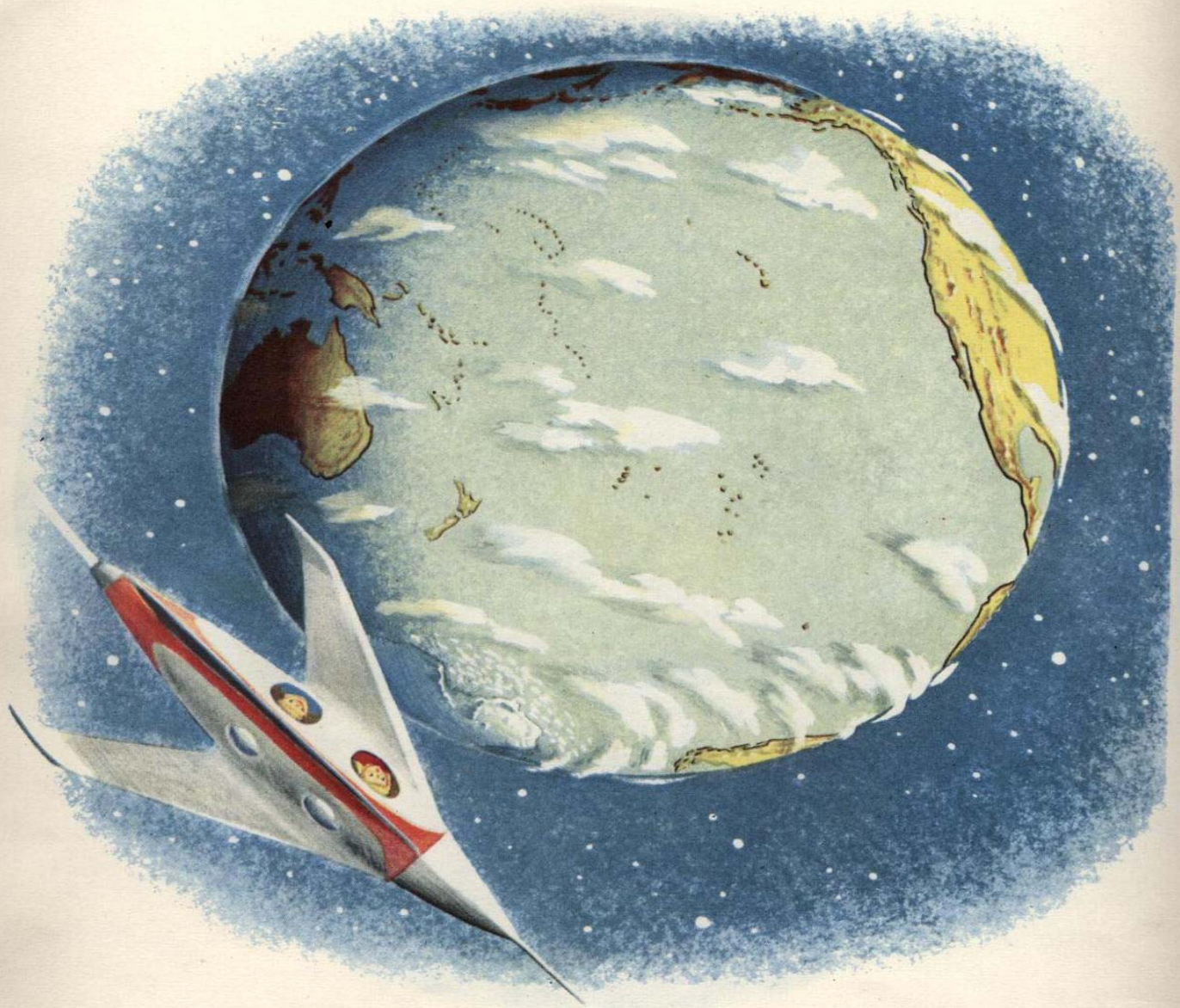
برنخ پاناما که امریکای شمالی و جنوبی را بهم می پیوندد.

آبها و خشکیها

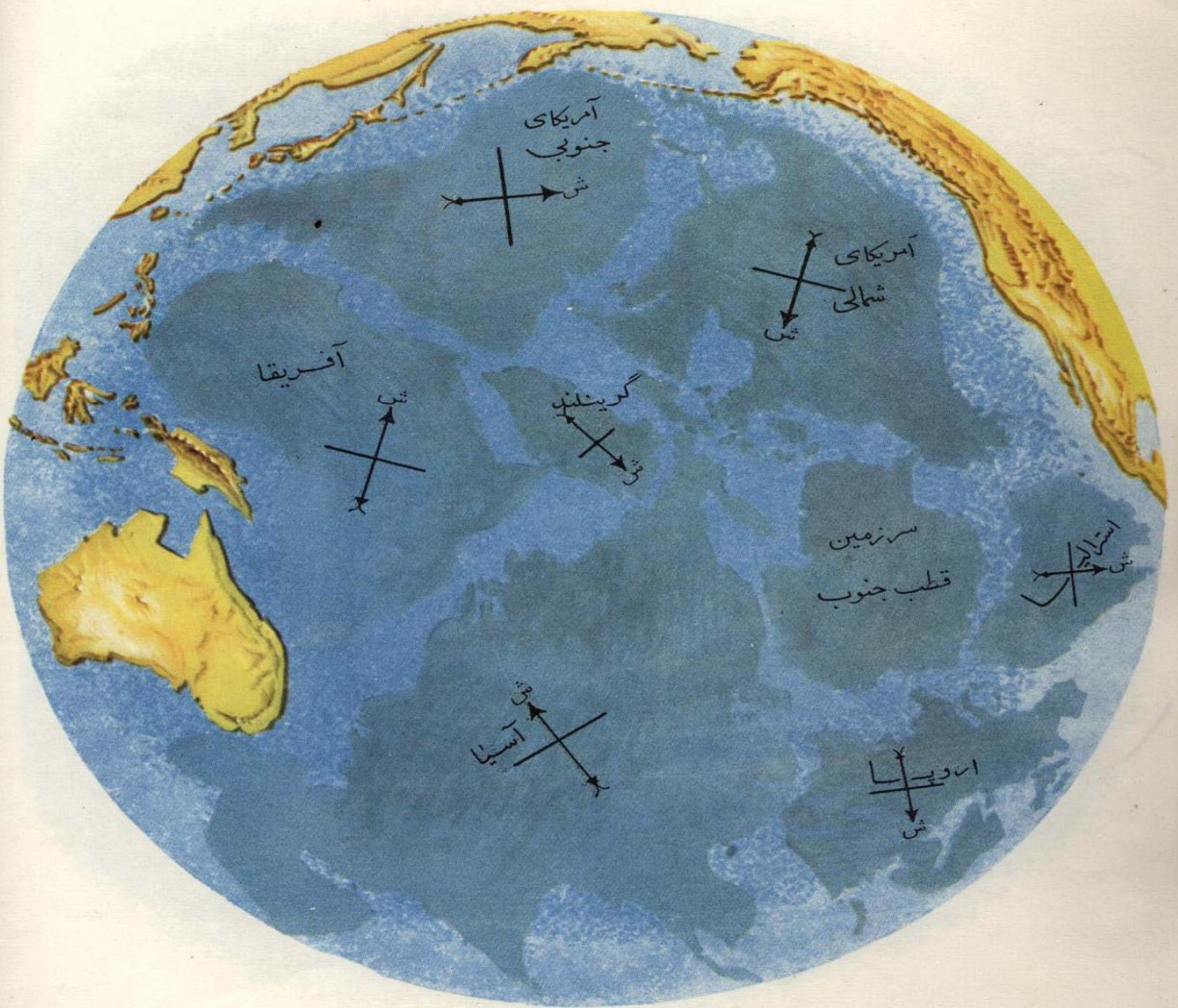
زمین را گرفته است، باید بگذریم. زمین ازین نقطه خمیده به نظری رسد.....
 اما باز هم باید بالاتر رویم..... از این دیدگاه، زمین همچون توپ گردی

برای ایند شکل آبها و خشکیها را چنانکه در نقشه دیده می شود مشاهده کنیم باید در موشکی
 فضا پیمای نشینیم و صد ها کیلومتر در آسمان بالا رویم. حتی از منطقه هوایی که پیرامون

چشم می آید و کله های کم رنگ و گاه تاریک بر آن دیده می شود. کله های تاریک
 همان شکلیهای زمین است که آنها را قاره می نامیم.
 قاره ها عبارتند از: آسیا، اروپا، افریقا، آمریکای شمالی و جنوبی.

استرالیا و سرزمین قطب جنوب.
 اروپا و آسیا را بروی هم، اوراسیا نیز می گویند.
 کله های روشن که گرد آرد قاره ها را گرفته است، همان آبهای پهنای

اگر تمام خشکیهای زمین را در اقیانوس آرام جای دهم تمام آزادی پوشاند

آیا اکنون می‌توانید محل این خشکیها و اقیانوسها را روی این نقشه پیدا کنید؟

آبهای پناور روی زمین خشکیها را در بر گرفته اند. سطح آبها سه برابر خشکیهای

زمین است. بزرگترین مجموعه خشکیهای زمین یعنی سه قاره آسیا و اروپا

یعنی اقیانوسها هستند.

اقیانوسها عبارتند از: اقیانوس اطلس، اقیانوس آرام «کبیر»، اقیانوس

هند و اقیانوس منجمد شمالی و اقیانوس منجمد جنوبی.

و افریقا دنیای قدیم یا بر قدیم خوانده می شود. آسیا را که بزرگترین قطعه زمین است
 در بالای شکل بهین صفحه می بینید. اروپا که به وسیله کوه های اورال از آسیا
 جدا می شود، دنباله آسیا و در سمت چپ شکل نمایان است. افریقا
 شبیه ته کوشی در پایین نقشه به نظر می رسد.
 امریکای شمالی و جنوبی را که دنیای جدید می نامند در سمت چپ نقشه
 صفحه ۳۰ می بینید.

آسیا

آسیا وسیعترین و پرجمعیت‌ترین قاره روی زمین است و تمام آن در نیمکره شمالی قرار دارد. جنوب آسیا به بخشهای گرم استوایی می‌رسد و شمال آن بنوعی یخبندان قطب شمال متنی می‌گردد.

آسیا که بزرگترین خشکی جهان است از سه طرف آبهای وسیع دربرگرفته است. در شمال آن اقیانوس منجمد شمالی قرار دارد که به علت سرمای زیاد بهر سال چند ما یخ بسته است.

اقیانوس آرام، کبیر که بزرگترین و عمیقترین اقیانوسهاست در خاورد آسیا جای دارد. این اقیانوس در کناره‌های آسیا دریا یابی مانند دریای ژاپن و دریای چین پیدا آورده است.

در گوشه جنوب خاوردی آسیا آبهای اقیانوس آرام و اقیانوس هند به یکدیگر مربوط می‌شود.

اقیانوس هند که در جنوب آسیا واقع است از راه دریای سرخ در جنوب باختری و کانال سوئز به دریای بزرگ دیگری به نام مدیترانه می‌پیوندد. دریای عمان و خلیج فارس که در جنوب کشورها واقعند نیز قسمتی از آبهای اقیانوس هند به‌شمار می‌روند.

تنها از سمت باختر است که آسیا به قاره دیگری که اروپا نام دارد پیوسته است.

آسیا نه تنها بزرگترین قاره جهان است بلکه سرزمین بلندترین کوهها و فلاتها و پهناورترین شبه جزیره و بزرگترین دریاچه‌ها نیز است.

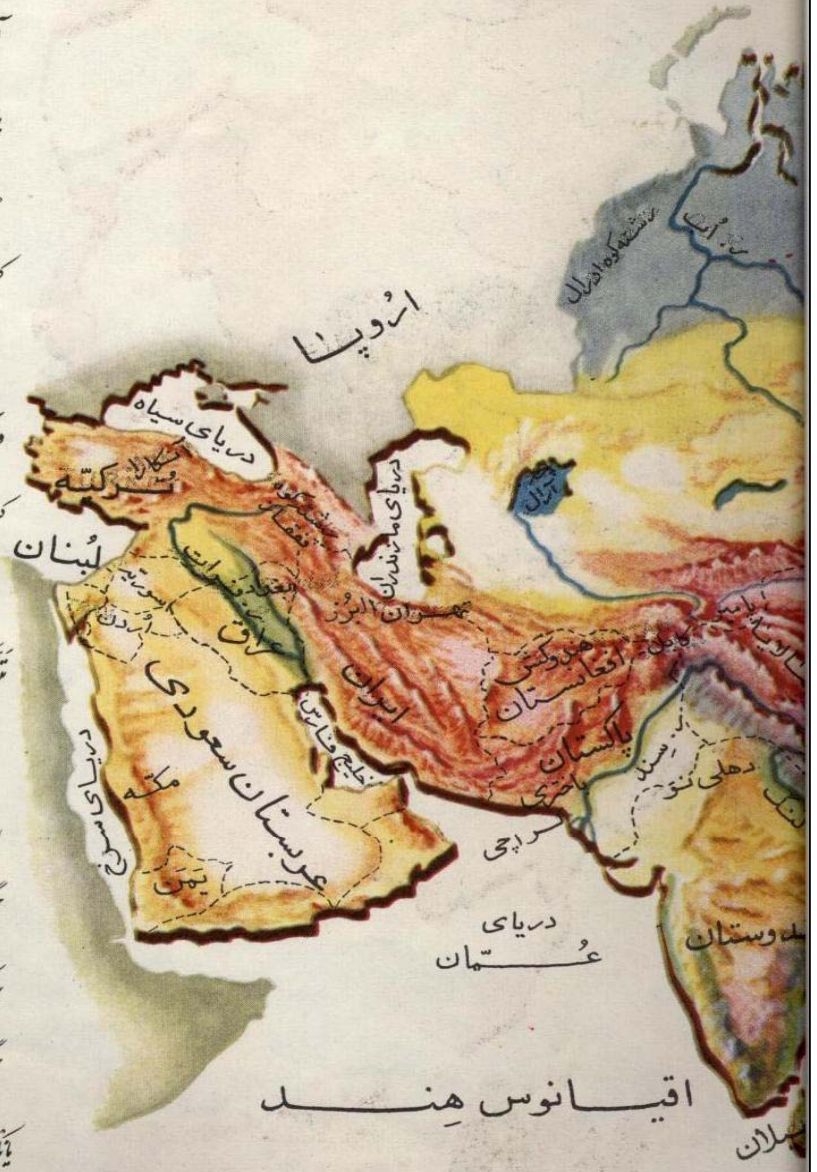
چنانکه در این نقشه می بینید مرکز آسیا کوهستانی است . بیشتر کوه های مرکزی آسیا در محل بسیار بلندی بنام فلات پامیر بهم می پیوندند . از فلات پامیر یک رشته کوه به طرف باختر کشیده شده است که بند و کوشش نام دارد و دنباله آن به کوه های البرز که در شمال کشور ما قرار دارد می پیوندد . از جنوب خاوری پامیر رشته کوه بزرگ دیگری بنام هیمالا یا جده می شود که اقربت بلندترین قله جهان ۸۸۸۸۰ متر در آن قرار دارد . در سال ۱۳۳۱ ، ۱۹۵۳ میلادی نخستین بار گروهی از کوهنوردان توانستند خود را به بالای این قله برسانند .

در شمال خاوری فلات پامیر رشته کوه های دیگری مانند تیان شان و آلتایی دیده می شود که دنباله آنها بنام های مختلف تا کرانه های شمال خاوری آسیا کشیده شده است .

در میان رشته کوه های آسیا ، فلات های بزرگی وجود دارد مانند فلات قزاقستان و ایران .

یخ و برف فراوانی که در این کوه ها انباشته می شود ، مهم ترین منبع تشکیل رود های بزرگ آسیاست . در آسیا جلگه های وسیعی نیز وجود دارد مانند جلگه سیری ، جلگه چین خاوری ، جلگه هند ، جلگه گنگ و جلگه عراق . در هر یک از این جلگه ها یک یا چند رود بزرگ یا شطریان دارد . چنانکه در جلگه سیری در شمال آسیا رودخانه های اَب و یینی سئی در جلگه چین رود یانگ تبه و هوآنک هو ، در جلگه هند رود سند ، در جلگه گنگ رود گنگ و در جلگه عراق رود های دجله و فرات جاری است .

در آسیا چند دریاچه نیز وجود دارد . دریاچه ماندران « خزر » که در شمال کشور

ما واقع است. بزرگترین دریاچه جهان و به علت صفت زیاد آن ادراهم می گویند. دریاچه های دیگر آسیایکی آرال در ترکستان شوروی و دیگری بایکال در جنوب سیرری است.

آب و هوای همه جای سرزمین پهناور آسیا که از نواحی استوآتا حوالی قطب شمال کشیده شده است یکسان نیست. شمال آن یا بجله سیرری به علت نزدیکی به اقیانوس منجمد شمالی سرد است و گیاهانی مانند خزه و جنگلهای انبوه کلاچ و حیواناتی از قبیل گوزن، روباه و سمور در آن دیده می شود.

مرکز آسیا کوبستانی است و دارای زمستانهای سرد و تابستانهای معتدل است. درین کوبستان باران کم می بارد و بوته های گوناگون خار در آن بسیاری روید. شتر، بز و نوعی گاو که یک نام دارد از جانوران این ناحیه اند. بیشتر سرزمین هندو ناحیه جنوب خاوری آسیا دارای زمستانهای خشک و تابستانهای بسیار گرم و بارانی است. برنج و چای و میگو در آنها کاشته می شود و در جنگلهای انبوه آنها نخل، پیر و میمون بسیار زندگی می کنند

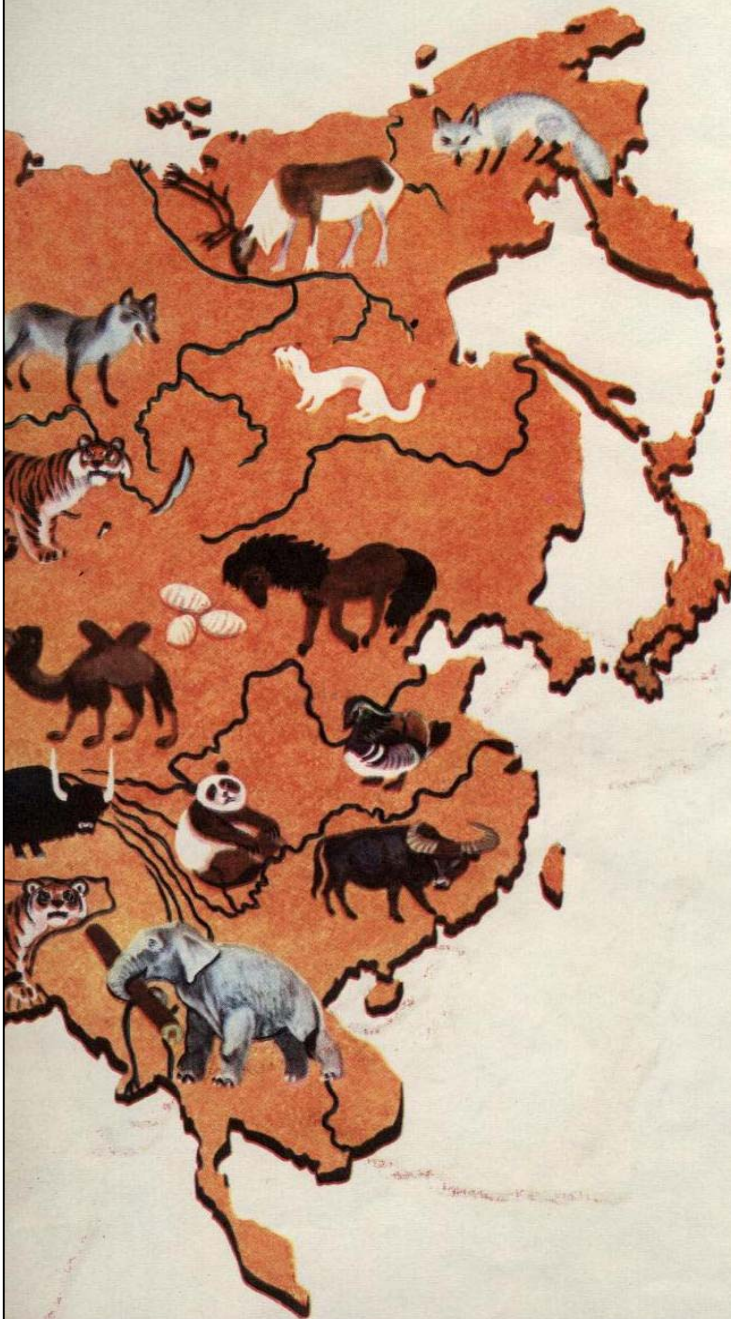
آب و هوای جنوب باختری آسیا که ایران هم جز آن است و صحراها خشک و گرم و در کوبستان معتدل است، به همین جهت در صحراها خمر باود کوبستانها گوسفند و بز و میش فراوان وجود دارد.

نقشه این صفحه جانوران قسمتهای مختلف آسیا را نشان می دهد، بدان توجه کنید.

میش از نصف جمعیت زمین در آسیا بسر می برد.

در جنوب و خاور آسیا میلیونها فرد بشر زندگی می کنند، در حالی که جمعیت

قسمتهای مرکزی و شمالی آن بسیار کم است. آسیا محل زندگی زرد پوستان و

وسایل کشاورزی قدیم و جدید در کشورهای خاور میانه باهم دیده می شود.

ما واقع است. بزرگترین دریاچه جهان و به علت صفت زیاد آن ادیریا هم می گویند. دریاچه های دیگر آسیای آرال در ترکستان شوروی و دیگری بایکال در جنوب سیرری است.

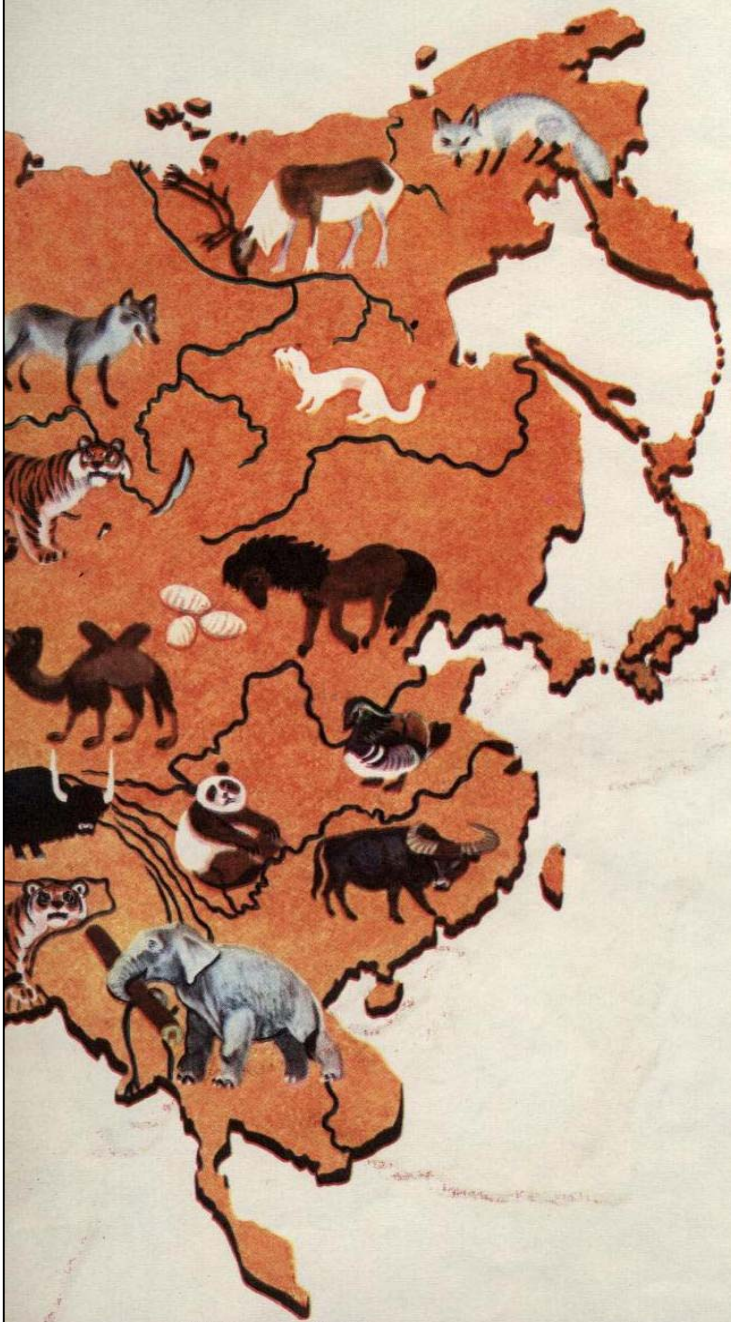
آب و هوای همه جای سرزمین پهناور آسیا که از نواحی استوائ تا حوالی قطب شمال کشیده شده است یکسان نیست. شمال آن یا بگله سیرری به علت نزدیکی به اقیانوس منجمد شمالی سرد است و گیاهانی مانند خزه و جنگلهای انبوه کلاچ و حیواناتی از قبیل کوزن، روباه و سمور در آن دیده می شود.

مرکز آسیا کوبستانی است و دارای زمستانهای سرد و تابستانهای معتدل است. درین کوبستان باران کم می بارد و بوته های گوناگون خار در آن بسیاری روید. شتر، بز و نوعی گاو که یک نام دارد از جانوران این ناحیه اند. بیشتر سرزمین هند و ناحیه جنوب خاوری آسیا دارای زمستانهای خشک و تابستانهای بسیار گرم و بارانی است. برنج و چای و میگرد آنها کاشته می شود و در جنگلهای انبوه آنها نخل، بیره میون بسیار زندگی می کنند

آب و هوای جنوب باختری آسیا که ایران هم جز آن است در صحراها خشک و گرم و در کوبستان معتدل است، به همین جهت در صحراها خرم با و در کوبستان گوسفند و بز و میش فراوان وجود دارد.

نقشه این صفحه جانوران قسمتهای مختلف آسیا را نشان می دهد. بآن توجه کنید. بیش از نصف جمعیت زمین در آسیا بسر می برند.

در جنوب و خاور آسیا میلیونها افراد بشر زندگی می کنند. در حالی که جمعیت قسمتهای مرکزی و شمالی آن بسیار کم است. آسیا محل زندگی زردپوستان و

وسایل کشاورزی قدیم و جدید در کشورهای خاور میانه باهم دیده می شود.

سفیدپوستان است و در بعضی از نواحی جنوب آن سیاه پوست نیز دیده می شود. زردپوستان که بیشتر از سفیدپوستان آسیا هستند، در آسیای خاوری و جنوب خاوری، یعنی در چین و ژاپن و هندوچین پسر می برند. و بزبان مخصوص خود سخن می گویند. سفیدپوستان در آسیای جنوبی و باختری سکونت دارند و زبانشان

هندی، اردو، فارسی و عربی است.

آسیا مهد دینهای بزرگ جهان است:

دینهای یهود و مسیح و اسلام بترقیب در آسیای باختری به وجود آمده و سپس قطعه های دیگر زمین راه یافته است و مردم بدانها گرویده اند.

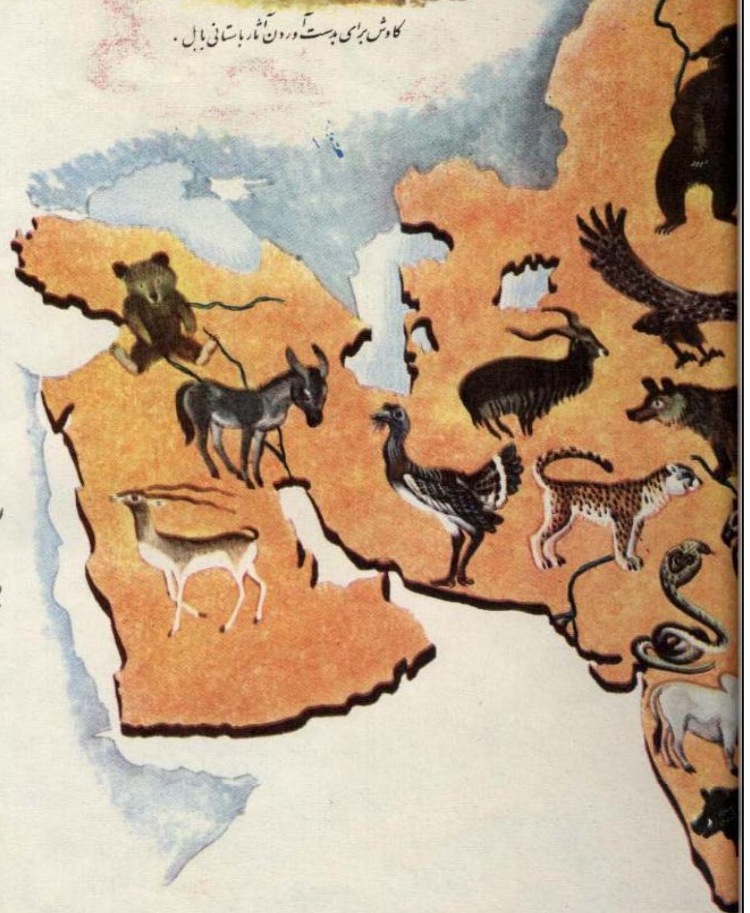
در آسیای جنوبی مخصوصاً در شبه جزیره هند، دین بیشتر مردمان برهمنی است. زردپوستان آسیای خاوری پیرو بوداهستند و آنان را بودایی می خوانند.

ایران

جغرافیای مین عزیزمان ایران را در سال آینده بطور مفصل خواهیم خواند. چنانکه می دانیم آبهای پهنای خلیج فارس و دریای عمان در جنوب مرز طبیعی ایران را به وجود می آورد. کشور ما از سمت شمال به جز قسمتی کوچک یعنی دریای مازندران با اتحاد جماهیر شوروی از خاور با افغانستان و پاکستان و از باختر با ترکیه و عراق همسایه است. با جغرافیای کشور شوروی در صفحه ۵۲۰ این کتاب آشنا خواهیم شد و اکنون باید از کشورهای افغانستان، پاکستان، ترکیه و عراق اطلاعاتی به دست آوریم.

کاش برای دست آوردن آثار باستانی بابل.

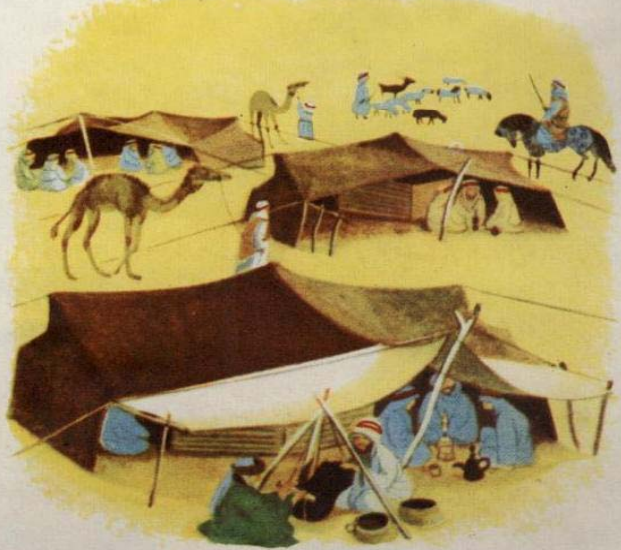

در کوهسای هندوچین با باغچه و فروش بیشتر صورت مبادله اجناس است و بدون پول انجام می گیرد.

عراق

در باختر و جنوب باختری ایران و آن سوی خلیج فارس زمینهایی است که در آنها عرب ها زندگی می کنند. کشور ما یکی از کشورهای عربی یعنی جمهوری عراق از سوی باختر همسایه است.

به جز قسمت شمالی عراق که کوهستانی است، بقیه این کشور جلگه ای و صاف و هموار است جلگه عراق که گذشته بین انهرین نامیده می شد از آب قناتی که دورود بزرگ و جده و فرات طی هزاران سال به وجود آورده اند تشکیل شده است. دجله و فرات در جنوب عراق یکی شد سطح العرب نامیده می شود. سطح العرب مرز طبیعی ایران و عراق است. آبادی سرزمین عراق وابستگی زیادی با این دورود آب دارد، زیرا علاوه بر آب قناتی حاصلخیز دجله و فرات، کشتزارها و باغها و مغلستانهای عراق که بیشتر در سرزمینهای میان آن دورود قرار دارد، از آبهای این دورود و جویهایی که از آنها کشیده اند، آبیاری می شود. مردم عراق بیشتر از راه کشاورزی و دامپروری زندگی می کنند. در شمال خاور و جنوب این کشور کانهای نفت سرشاری وجود دارد که بعد ساله به فراوانی استخراج و به صورت خام تصفیه نشده به وسیله

در صومالی افریقا اعراب در چادر زندگی می کنند.

اعراب چادرنشین برای بارگاههای تازه می روند.

لوله های بزرگ بکنار دریای مدیترانه برای حمل به بازارهای دنیا منتقل می شود. بزرگترین شهر عراق بغداد است که بر کنار دجله ساخته شده و مرکز این کشور است. شهر بزرگ دیگر آن بندر بصره است که کنار سطح العرب در جنوب این کشور قرار دارد که کربلا و نجف که مدفن امامهای بزرگوار شیعیان است از شهرهای مذهبی عراق به شمار می روند.

ترکیه

جمهوری ترکیه همسایه باختری کشور ماست. چنانکه نقش می بینید بیشتر سرزمینهای این کشور در آسیا و بخش شبه جزیره ای است که در میان آبهای دریای سیاه و دریای مدیترانه و دریای اژه قرار گرفته است. بخش کوچکی از ترکیه در قاره اروپا است و تنگه های دارد اناول و بوسفور آنرا از خاک آسیا جدا می کنند.

در بسیاری از کشورهای عربی زن ها حجاب دارند.

افغانستان

افغانستان مساحت آن ۳۵۰۳۴ هزار کیلومتر مربع است و در رتبه ۳۵ جای کشور افغانستان و همسایگان

آن ایشانسان می دهد افغانستان کشوری کوهستانی است و به دریا راه ندارد.

کوهستانهای بلند مانند هندوکوش قسمت مهمی از این کشور را فرا گرفته است. جاهای پست آن بیشتر نزدیک مرزهای ایران یا ترکستان شوروی و پاکستان است. زمین جبهت بیشتر رودهای بزرگ آن مانند هریرود و هیرمند از این کشور سرچشمه می گیرند ولی دانه آنها در خارج از کشور است. چنانکه هریرود به ریزشگاههای ترکستان و هیرمند به دریای خاومون در ایران می ریزد. چون افغانستان کشوری کوهستانی است. دوره سرد در آن طولانیتر از دوره گرم است و به علت دوری از دریا باران در آن کم می بارد. افغانها از قدیم با مایه پستیگی تاریخی داشته اند و زبان فارسی سخن می گویند.

زندگی مردم افغانستان از راه کله داری و کشاورزی می گذرد و بیشتر جمعیت آن در روستاهای پراکنده و شهرهای کوچک زندگی می کنند. افغانستان کشوری پادشاهی است و مردم آن مسلمانند. از شهرهای پرجمعیت آن، یکی کابل پایتخت افغانستان و دیگر شهر قندهار است که در جنوب این کشور قرار دارد.

کوهنشینان افغانستان باسی بارشهای دانه های سنگلاخی و مسریشب زکاد های کوهان دار استفاده می کنند.

یکی از مساجد بزرگ در شیم بیت المقدس ..

ترکیه کوههای بلندی وجود دارد که در اطراف شبه جزیره کشید شده است. رودهای نر آب در ترکیه کم دیده می شود و باران در حاشیه های این کشور بخصوص در حاشیه شمالی بیشتر می بارد. زنستان قسمت شمالی ترکیه سرد و تابستان آنجا معتدل است و جنوب تابستان گرمای شدیدتری دارد. مردم ترکیه بیشتر از راه کشاورزی و گلهداری زندگی می کنند و چون این کشور از سمت طرف به دریا راه دارد برآسانی محصولات کشاورزی و دامی خود را به وسیله کشتیهای بازرگانی به خارج می فرستد و چیزهای مورد احتیاج خود را وارد می کند.

مرکز جمهوری ترکیه شهر آنکارا است که تقریباً در میان قسمت آسیایی قرار دارد، دوین شهر بزرگ ترکیه است استانبول در بخش اروپایی این کشور است که در کنار بنفر ساخته شده. مردمان ترکیه مسلمانند و به زبان ترکی سخن می گویند.

در ترکیه کوهگان لباسهای اروپایی می پوشند.

هوای گرم و خشک که بالای رود

پاکستان

در هند پاکستان آب برآوردش با دشواری کند با دایمی آبستانی باعث بیش باران فراوان می شود

کشور پاکستان، قسمتی از شبه جزیره بزرگ هند است که در آن مسلمانان سکونت دارند. بسیاری مسلمانان هند و علاقه آنان به داشتن استقلال، سبب بوجود آمدن این کشور گردیده است. پاکستان از لحاظ جمعیت مسلمان، اولین کشور اسلامی است و بیش از ۸۰ میلیون مسلمان این کشور در دو بخش جداگانه پاکستان باختری و میان ایران و هندوستان و افغانستان و پاکستان خاوری و میان هندوستان و بیرونی برند. با آنکه وسعت پاکستان خاوری نسبت به پاکستان باختری کمتر است، بیش از

نیمی از مردم پاکستان در آن زندگی می کنند.

مردم پاکستان بیشتر کشاورز و گلخانه دار هستند.

سرزمین پنجاب در پاکستان باختری، مرکز بزرگ کشت گندم و غلات دیگر است.

کشف نیرنگی از محصولات عمده پاکستان خاوری است.

مرکز جمهوری اسلامی پاکستان، شهر نوساز اسلام آباد نزدیک شهر قدیم راولپنڈی است.

دیندر کراچی یکی از شهرهای بزرگ آن است که در نزدیکی دلت رود سند واقع است.

دلاهور پس از آن مهم ترین شهر پاکستان باختری است. مرکز پاکستان خاوری

در شهرهای جمعیت جنوب آسیا زیاد و با متنوعی به سری برند.

منظره زیبای تاج محل در شهر اکرا می هندوستان.

هندوستان

جمهوری هندوستان در جنوب آسیا، پس از چین پرجمعیت ترین کشور جهان است. و جمعیت فراوان آن بی زبانهای گوناگون سخن می گویند رشته کوه هندو پر برف هیمالیا در شمال هندوستان قرار دارد و رود های پر آب گنگ و سند، از این کوهستان سرچشمه می گیرند.

در هندوستان باران برفروانی می بارد. و برخلاف کشور مافصل بارندگی تابستان است. زندگی مردم آن بیشتر از راه کشاورزی می گذرد. برنج، چای، پنبه و نیشکر از محصولات مهم این سرزمین است. هندوستان دارای معادن زغال سنگ، آهن و فلزهای دیگر است. رشته های مختلف صنعت در آن کشور توسعه یافته و پیشرفت و وجود پنبه فراوان. پارچه بافی ترقی بسیار کرده است شهر بمبئی پنبه تهیه انواع پارچه ها، شهرت بسیار دارد. شهر کلکتة که در نزدیکی دهانه گنگ قرار دارد، یکی از مراکز تجارت و صنعت هندوستان است.

دینی نومرکز جمهوری هندوستان است و بنارس شهر دینی برهمنیان است که برکنار رود گنگ ساخته شده.

مردم هندوستان بر طبق رسوم قدیمی برای آجتهی پرودخانه گنگ می آیند

در هندوستان بقلیت گرمای هوا مردم بیشتر در چوای آزاد بر سر می روند.

در کشور کوه کپک نیال در دانه های هیمالیا مساجد زیبایی ساخته شده است.

مسجد زیبایی که در گل می بینید چندین قرن میان جنگها از نظر دور مانده بود

اندونزی

در جنوب خاوری آسیا جزیره های بسیاری وجود دارد که در گذشته به یکدیگر متصل بوده و دو قطعه آسیا استرالیا را بهم مربوط می ساخته است . شماره این جزیره ها بسیار است ، ولی در نقشه این صفحه فقط آنها که بزرگترند ، نشان داده شده است . به نقشه نگاه کنید و اسم جزیره ها را به خاطر سپارید .

سرزمین جمهوری اسلامی اندونزی از چمیت ترین کشورهای مسلمان

دریای فیلیپ

جهان است .

جزیره های اندونزی بیشتر از کوه های آتشفشانی تشکیل شده است به همین در منطقه استوایی زمین قرار دارند . بدین جهت هوای آن ها گرم و مرطوب ،

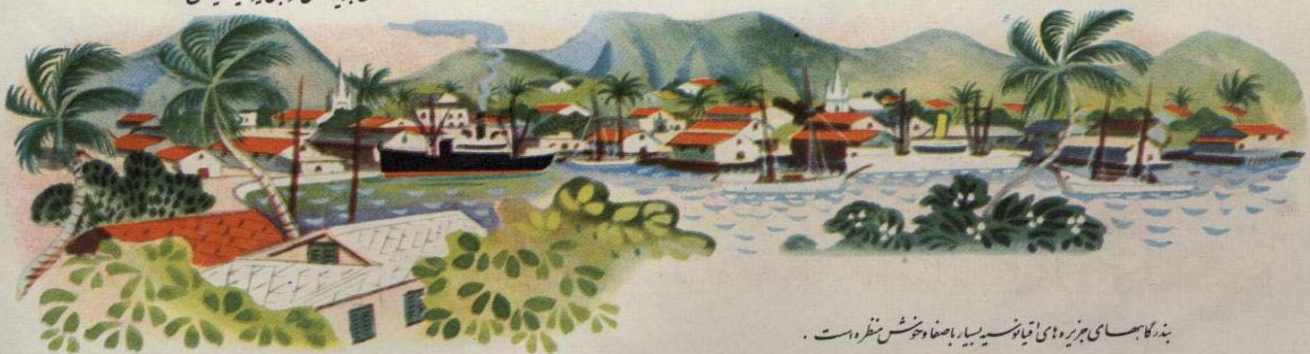
بسیار جزیره های اقیانوسیه اندونزی درین گونه قایقها سافرت می کنند

در اندونزی جزیره های مرجانی نیز زیاد دیده می شود .

منظره ای از صید ماهی در جزیره های اقیانوسیه .

بندگاه های جزیره های اقیانوسیه بسیار با صفا و خوش منظره است .

منابع نفت طلا و نقره نیز می باشد.

از جنگلهای این کشور همه ساله مقدار زیادی کائوچو و از فراغ آن نیشکر
فراوان بردست می آید.

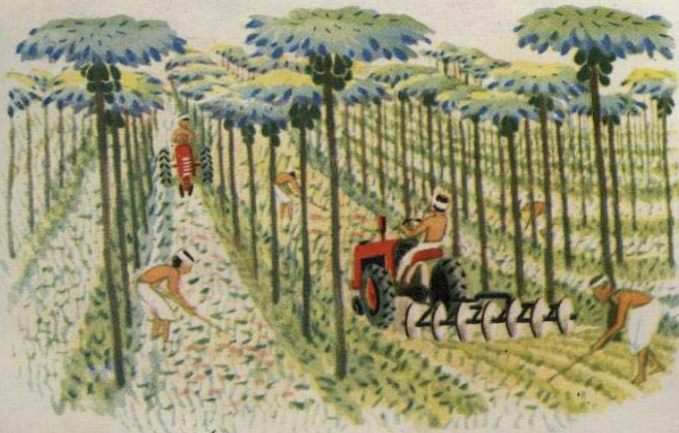
جاکارتا پایتخت اندونزی که در جزیره جاوه واقع شده است، از بندرهای
مهم بازرگانی جهان به ششمی رود.

در جاوه، زنهای بسیاری از غنچه های خود را به یاد گرفتن قصه های شاد می گذرانند.

در سوماترا اغلب خانه ها با آتش کلفت زمین ساخته می شود.

در منابع نیشکر اندونزی به مساحت که از بزرگترین استادهای می کنند.

و باران آنها فراوان است. در جزیره های اندونزی جنگلهای انبوه
استوایی فراوان دیده می شود که در آنسخت انواع جانوران جنگلی زندگی می کنند.
اندونزی از کشورهای ثروتمند جهان است، و علاوه بر محصولات جنگلی دارای

در اندونزی آلات موسیقی عجیبی ساخته می شوند.

دینوسی از جزیره های اندونزی سبدهای زیبا دیده می شود.

چین

جمهوری چین که مردم آن از نژاد زرد و پیرو دین بودایی هستند از لحاظ فراوانی جمعیت نخستین کشور دنیا است .

شمال خاوری و خاور چین که در مجاورت قیونوس آرام قرار گرفته به علت جریان رودهای بزرگ مانند هوآنک و یانگ تزه، دارای زمینهای رسوبی حاصلخیزی است . چین علت ، جمعیت این قسمت چین بسیار زیاد است و ششمره های بزرگ در آن به وجود آمده است . قسمتهای دیگر چین مانند قبت و ترکستان خاوری کوهستانی است و جمعیت کمتری دارد .

آب و هوای سرزمینهای خاوری چین که نزدیک قیونوس آرام است ، معتدل و مرطوب می باشد . و باران کافی در آن می بارد . اما نواحی باختری کوهستانی آن کم باران و دارای زمستانهای سرد است .

بیشتر مردم چین آب و رسوم کهن خود را حفظ کرده اند .

این تصویر یکی از معابد بت را نشان میدهد .

نواحی خاوری چین از کمترین بزرگ کشاورزی است .

سرزمین چین ، از لحاظ کشت چای و تربیت کرم ابریشم اولین کشور جهان است .

چین از لحاظ منابع زیر زمینی نیز بسیار ثروتمند است و با استخراج آنها صنایع آن بزرگتر توسعه می یابد .

سرزمین پهنای چین به رهبری حزب کمونیست این کشور اداره می شود

از شهرهای مهم جمهوری چین ، نانجینگ ، و پکنگ پایتخت آن است . شانگهای و کانتون ، از بندرهای بزرگ بازرگانی کشور چین است .

در جزیره فروزه تایوان ، و چند جزیره کوچک دیگر در کرانه خاوری چین حکومت چین ملی به وجود آمده و مرکز آن شهر تایپه است .

ژاپن

کشور امپراطوری ژاپن که در خاور آسیا قرار گرفته کشوری دریایی است . این

کشور از چهار جزیره بزرگ و صد جزیره کوچک که تمام مساحت آنها ۱/۳ ایران است تشکیل یافته . در این وسعت کم ، نزدیک به پنج برابر جمعیت ایران ، زندگی می کنند

در ژاپن رشته کوههای بسیاری هست که تقریباً در تمام آنها آتشفشان

کشت کاران ژاپنی سرانجام کوهها را بصورت تراس برای کشت در می آورند .

وجود دارد. مهمترین آنها، آتشفشان مشهور فوجی است.

ژاپنیها از شراد زرد و بودایی مذمبند و بیشتر از راه کشاورزی زندگی می کنند
نی از زمینهای قابل کشت این به برنجکاری اختصاص دارد. برنج غذایی اصلی
ژاپنیها به شمار می رود. چای و ابریشم نیز از محصولات مهم ژاپن است. چون ژاپن
کشوری دریایی است صید ماهی در آن بسیار است و گوشت ماهی نیز از غذاهای
عمده مردم به شمار می رود

ژاپن با آنکه معادن فراوانی ندارد، صنعت پیشرفت بسیار کرده است،
زیرا با کشتیهای فراوانی که در دنیا دارد، مواد معدنی را از کشورهای دیگر وارد می کند.
به نوع محصول صنعتی. از ابزارهای کوچک تا ماشینهای بزرگ. در ژاپن ساخته
می شود و به بیای ازان بازارهای دنیا برای فروش عمل می گردد.
توکيو پایتخت ژاپن است و از لحاظ جمعیت در ردیف نخستین شهرهای
دنیاست. اوزاکا و یوکوهاما دو شهر بزرگ صنعتی ژاپن است.

مردمان صحرایی گبی در چادرهای نمایی زندگی می کنند.

چند کشور دیگر آسیا

- ۱- **بیرمانی**؛ این کشور که همسایه هند است برنج و کتانوچوی بسیار دارد.
- ۲- **سوریه و لبنان و اردن**؛ این سه کشور از کشورهای بی نزدیکت مای تیرگرمی باشند
- ۳- **عربستان سعودی و یمن**؛ اولی کشور پناور و کم جمعیت عربی است که نفت فراوان دارد، و مکه بقده مسلمانان در آن است. و دومی کشوری کوچک و پر جمعیت است که قوه آن شهرت جهانی دارد.
- ۴- **فیلیپین**؛ از چند جزیره تشکیل شده. و دارای کشتزارهای پناور برنج و نیشکر و جنگلهای انبوه است.
- ۵- **سیام**؛ تا نینده.؛ این کشور، قسمتی از شبه جزیره هندوچین است و کتانوچوی بسیار دارد.
- ۶- **سیلان، ویتنام، کامبوج، لائوس و مالایا** و گره؛ چند کشور در جنوب و جنوب خاوری آسیا هستند.

در جزیره سیلان در جنوب آسیا مجسمه های فراوان از بودا وجود دارد.

دیوار معروف چین که چند صد کیلومتر طول دارد و هزار سال پیش ساخته شده است.

اروپا

اروپا قاره کوچکی است، و مانند آسیا تمام آن در نیمکره شمالی قرار دارد.

همان‌گونه که در نقش می بینید، دریاهایی از سه طرف این قطعه را در بر گرفته و بیشترگی آن

آنها خشکی شبیه جزیره‌های چند بجزو آورده است.

دریای مدیترانه در جنوب اروپا جای دارد، و دریاهای سیاه و آدیاتیگ

آزبهای وابسته به آن است

چنانکه می‌دیدیم، دریای مدیترانه از راه کانال سوئز به دریای سرخ و اقیانوس هند

راه دارد، و از سوی باختر نیز تنگه جبل طارق آنرا باقیانوس اطلس می‌پیوندد.

باختر و شمال باختری اروپا را به اقیانوس اطلس دریاهای وابسته به آن مانند

باتیک و شمال و مانس فرا گرفته است. اقیانوس منجمد شمالی در شمال اروپا قرار

دارد، که در بیشتر سال یخ بسته است. در دریاهای اطراف اروپا جزیره‌های

بسیار دیده می‌شود، مانند کریت و ساردونی در مدیترانه، و جزیره‌های

بریتانیا و ایرلند در اقیانوس اطلس.

اروپا تنها از طرف خاور بجز خشکی پیوسته است. این خشکی که اروپا بدان متصل

است، آسیای میانه است.

در مقابل و سمت زیاد آسیا، خاک اروپا مانند شبه جزیره‌ای است که آنرا

باز شبه جزیره‌های هند و عربستان می‌توان مقایسه کرد. کوه‌های اورال، دریای

مازندران، کوه‌های قفقاز و دریای سیاه را مرز اروپا و آسیای میانه دانند.

بیشتر مقلی آب دریا های اطراف اروپا، شبه جزیره های بسیار وجود آورد
 است که برخی از آنها مانند شبه جزیره اسکاندیناوی در شمال اروپا، شبه جزیره
 ایری در جنوب باختری، و شبه جزیره های ایالتا و بالکان در جنوب خاوری
 دست بیشتری دارد.

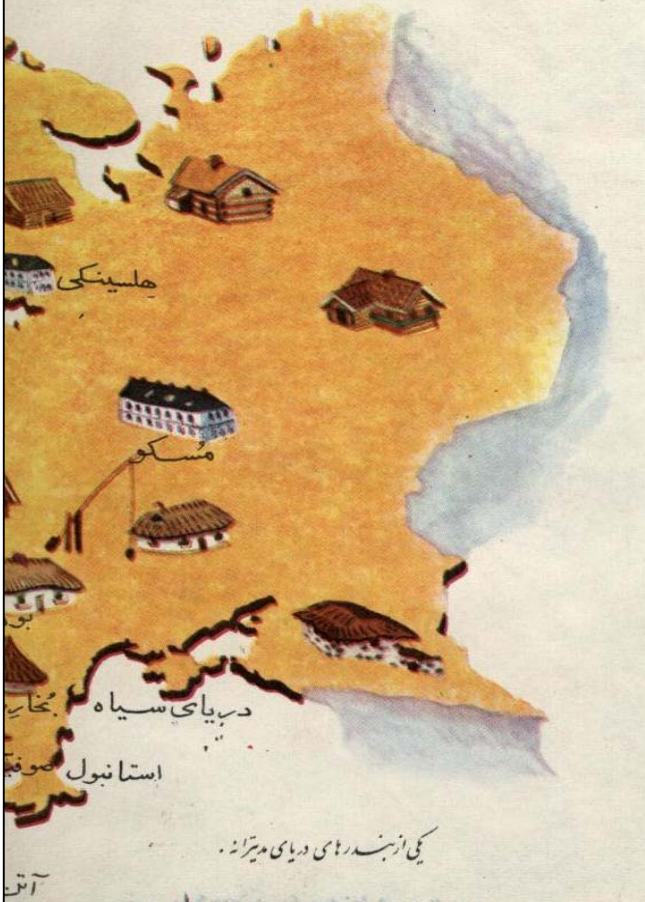
بقیغه صفحه پیش نگاه کنید. اگر از کوه های کم ارتفاع شبه جزیره اسکاندیناوی
 و انگلستان در شمال اروپا صرف نظر کنیم، بقیه اروپا دو قسمت مشخص دارد.

یک قسمت هموار و جلگه ای است که در شمال آن قرار دارد. پهنای این جلگه از
 خاور بیاختر کم می شود تا کرانه های اقیانوس اطلس کشیده شده است. این
 ناحیه را اروپای پست می گویم. قسمت دیگر کوهستانی است که در جنوب آن
 واقع است. کوه های آلپ که من بلان ۴۸۱۰۰ متر بلندترین قلعه آن است.
 معتبرترین کوه اروپا پیناری رود. دره و طرف رشته کوه آلپ. کوه های دیگری مانند
 پیرنیز در باختر، و کارپات در خاور دیده می شود.

بیشتر رود های اروپا از کوهستانی جنوبی آن سرچشمه می گیرند، مانند
 راین و دانوب.

سرزمین پست خاور اروپا، قسمت اروپایی شوروی را تشکیل می دهد که
 جلالت سرمای زیاد زمستان، برف فراوان در آن جمع می شود.
 از آب شدن این برف و یخ، رود های پرآبی مانند ولگا که به دریای مازندران
 می ریزد به وجود می آید.

اگر بقیغه جهان نامی درون جلد این کتاب وقت کنید، می بینید که اروپا میان

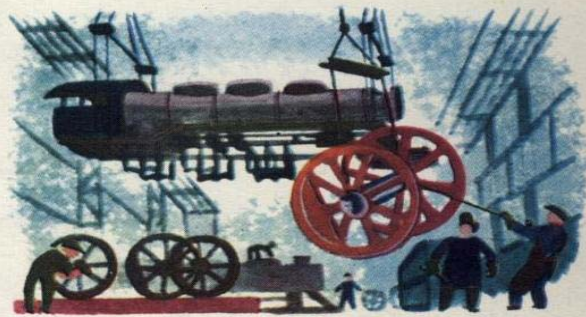

مناطق گرم استوایی و سرد قطبی قرار دارد. از همین رو دارایی آب و هوای معتدل است. با این تفاوت که در نواحی جنوبی گرمای تابستان شدیدتر و در خاور و شمال و کوهستانهای بلند، دوره سرما طولانیتر، و در نواحی باختری ریزش باران از دیگر جاهای اروپا بیشتر است.

در جنوب اروپا، انگور، زیتون، مرکبات و برنج به دست می‌آید. در شمال خاور آن، کشت غلات و سیب زمینی پرورش دام رایج است. جنگلهای وسیع نیز در این قسمت دیده می‌شود.

در اروپای باختری به سبب ریزش زیاد باران، چراگاه و چمن فشرده و دامپروری و کشت غلات و سبزیهای گوناگون شغل عمده مردم آن است. با آنکه اروپا از سایر قاره‌ها کوچکتر است، جمعیت آن به نسبت وسعت خاکش بیشتر از دیگر قاره‌هاست. داین قاره کوچک ۱/۵ جمعیت زمین زندگی می‌کنند که همه از نژاد سفید و عیسویند.

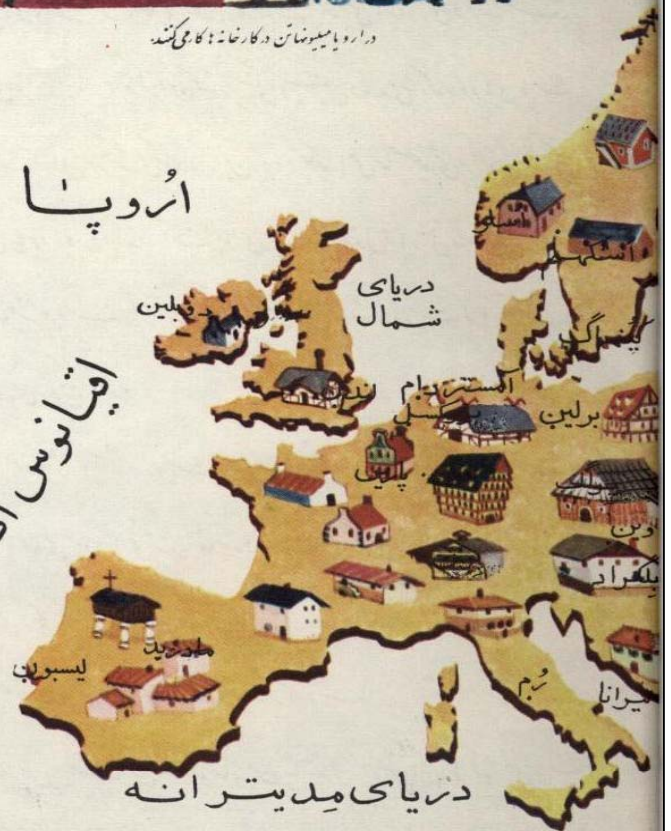
اروپاییان از بنیانگذاران تمدن صنعتی کنونی جهان می‌باشند و شهرهای پرجمعیتی که دارایی کارخانه‌های وسیع و گوناگون است به وجود آورده‌اند.

در اروپا سیم‌نشان در کارخانه‌ها کار می‌کنند

اروپا

اقیانوس اطلس

خرمن کوبی به شیوه قدیم در یونان.

این کوزارها، در هست روی زمین خیلی به وجود آمده‌اند که از سطح دریا پایین‌ترند و در نهایت به دریای قرار دارند.

بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

کشور پادشاهی بریتانیا و ایرلند، انگلستان، کشوری دریایی است و از جزیرهای بزرگ و کوچک چند تشکیل گردیده است که همه در شمال باختری اروپا و در اقیانوس اطلس واقعند. دریای مانش انگلستان را از خاک اروپا جدا می کند.

وسعت این کشور کمتر از $\frac{1}{8}$ ایران، اما جمعیت آن نزدیک به دو برابر و نیم جمعیت کشور ماست.

بیش از نصف این کشور را کوههای کم ارتفاع پوشانده است.

انگلستان دارای آب و هوای مرطوب و ملایم و آسمان آن بیشتر مه آلود است؛ آفتاب درخشان و آسمان صاف کمتر در آن دیده می شود. بخت ریزش باران و رطوبت زیادی هوا، زمینهای آن پوشیده از چمن است و مردم برای پرورش دام از این چمنزارها استفاده می کنند.

نما ساعد بودن هوا و کمی زمین باعث شده است که گروه بسیاری از مردم انگلستان بقطعه های دیگر جهان مهاجرت کنند و مستمراتی به دست آورند. مردم انگلستان بیش از نیمی از احتیاجات غذایی خود را از کشورهای دیگر وارد می کنند. بیشتر مردم انگلستان در کارخانه های کار مشغولند، و به وسیله کشتیهای خود محصولات گوناگون خریداری شده مانند گندم، پنبه، پشم و نفت را به انگلستان می برند و در مقابل، زغال سنگ، پارچه و ماشینهای ساخته شده خود را برای فروش ب دیگر کشورها می کنند. پاره ای از کشتیهای این کشور در اقیانوس اطلس بصید ماهی اشتغال دارند.

پایتخت انگلستان شهر لندن است که برکنار رود تانز بنا شده و دومین شهر بزرگ جهان است، و مرکز مهم تجارت و صنعت این کشور می باشد.

از شهرهای معروف و صنعتی دیگر این کشور بیرمنگام و منچستر است.

فرانس

جمهوری فرانسه در باختر و پاكشوری شکل شش گوش است که سه طرف آن را آب و سه طرفش را خشکی فرا گرفته. مساحت آن در حدود $\frac{1}{4}$ ایران، اما جمعیت آن بیش از دو برابر جمعیت کشور ماست.

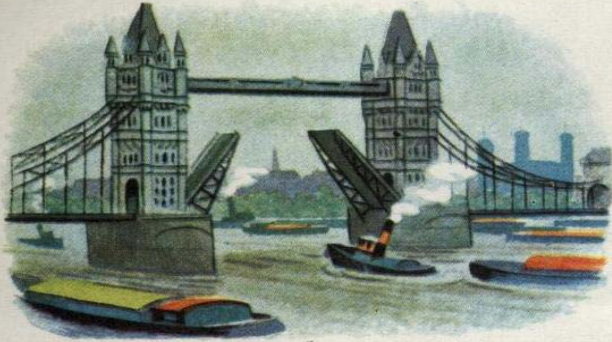
چنانکه در نقشه صفحه ۴۷ می بینید، در جنوب باختری و خاوری فرانسه رشته کوههایی قرار دارد. در مرکز این کشور برجستگی وسیعی دیده می شود که رودهایی مانند سن و لوآر از آن سرچشمه می گیرند. این رودها جلگه های حاصلخیزی پیرامون برجستگی مرکزی بوجود آورده اند. آب و هوای این کشور معتدل و بارانی است. به همین جهت بیشتر فرانس را جنگلها و چمنزارهای وسیع پوشانده است که در آنجا دامپروری رواج دارد.

فرانسه کشوری کشاورزی است، چنانکه نیمی از جمعیت آن در کشتزارهای غلات و انجور و باغهای میوه کاری کنند. خاصه در جنوب این کشور، باغهای مرکبات و گلگلهای رنگارنگ فراوان دیده می شود.

صنعت نیز در فرانسه پیشرفت بسیار کرده است.

پاریس پایتخت این کشور که کنار سن بنا شده، از شهرهای بزرگ صنعتی است و لیون که مرکز بافت پارچه های ابریشی است، دومین شهر صنعتی فرانسه می باشد. کرانه های جنوب فرانسه که در مجاورت دریای مدیترانه قرار دارد، بخت آسمان آبی رنگ و آب صاف دریا بکرانه های لاجوردی معروف و محل تفریح و استراحت است.

در دیگر کرانه های این کشور، مردمان بیشتر به صید ماهی و بازرگانی مشغولند.

لندن یکی از شهرهای بزرگ دنیاست .

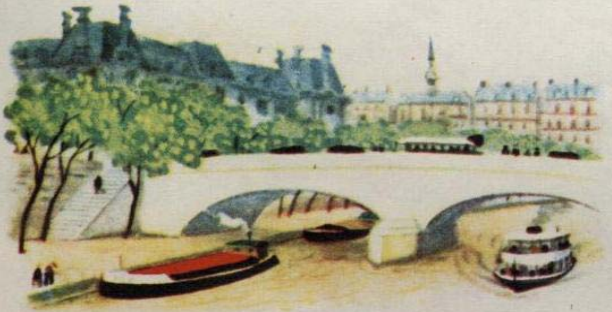
روستا های جنوب انگلستان سرسبز و زیباست .

در مرکز انگلستان شهر های صنعتی فعالی دیده می شود .

قایق رانی بر روی رود داینر سرگرمی و تفریح مردم جنوب انگلستان است .

اطراف رودخانه سن در پاریس با دقتان بطرز زیبایی نیابان بندی شده است .

دبکده های اروپای شمالی دامپروری اهمیت دارد .

آلمان

آلمان . مهمترین کشور اروپای مرکزی است ، و چنانکه در نقشه می بینید ، تنصاف از طرف شمال به دیوار دارد . قسمت جنوبی این کشور کوهستانی ، و شمال آن جلگه ای است که چندرود و پرآب ، از جمله آب در آن جاریست . کرانه های شمالی این کشور به علت مجاورت بادی های شمالی بالئیک ، باران کافی دارد . همسپوچ به طرف جنوب و خاور آن پیش ویم ، رطوبت هوا کمتری شود .

آلمان بعد از شوروی پرجمعیت ترین کشور اروپاست . و مردم آن بیشتر به کارهای صنعتی اشتغال دارند .

کالاهای ساخته شده این کشور که در جهان مشهورست . بیشتر از راه رودخانه های داخلی و راه های آبن و جاده های زیبای آن . به بندر های شمالی مخصوص هامبورگ و از آنجا با کشتی بسیار نقاط گیتی فرستاده می شود . با آنکه آلمان کشوری صنعتی است . در کشاورزی و دامپروری نیز ترقی بسیار کرده است . کشت سیب زمینی و چند قند و پرورش گاو و اسب و خوک . در آن و اوج بسیار دارد .

بند مهم آلمان . هامبورگ . و شهر های بزرگ آن برلین . فرانکفورت ، مونخ و دوسلدورف است . پس از دو مین جنگ بزرگ جهانی . آلمان به دو قسمت خاوری و باختری تقسیم شده است . مرکز آلمان باختری شهر بن . و مرکز آلمان خاوری قسمت خاوری شهر برلین است .

اتحاد جماهیر شوروی

اتحاد جماهیر شوروی از نظر وسعت خاک اولین کشور جهان است و زمینهای آن از کرانه های دریای بالئیک در اروپا تا اقیانوس آرام در آسیا کشیده شده است . غیر از کوههای اورال که قسمتی از مرز آسیا و اروپا را تشکیل می دهد بیشتر خاک این کشور را جلگه وسیعی به وجود آورده است که رود های پر آب مانند آب نی سی و انگاد آن جریان دارد . کوههای آسیای مرکزی اتحاد جماهیر شوروی را از قسمتهای دیگر آسیا جدا می کند . شمال این کشور پهنه و با اقیانوس منجمد شمالی مجاور است که بهشت ما و از سال پنج بسته است و رفت آمد کشتیها در این مدت متوقف می گردد . شوروی از طرف جنوب با خنجر راه دریای سیاه ، بالئیک و تنگه ایلی چند ، با دریای آزاد ارتباط دارد . آب هوای شوروی در شمال سرد و در جنوب معتدل است . سردترین نقاط دنیا در خاور سیبری قرار دارد .

جمعیت شوروی بیش از ۱۰۰ برابر جمعیت ایران است که بیشتر بکشاورزی اشتغال دارند . کشاورزی این کشور بیشتر باغی ماهین انجام می گیرد ، و در نتیجه بیشتر قتمای بسیاری در این قسمت نصیب مردم آن سرزمین گردیده است . مهمترین محصول کشاورزی شوروی غلات ، چغندر قند ، سیب زمینی ، پنبه و کتان می باشد . برای پیشرفت امپوری تیزترین کشور برنامه های وسیعی اجرا شده است .

چون نفت آهن و زغال سنگ در شوروی با اندازه کافی وجود دارد ، صنعت این کشور نیز بطور قابل توجهی توسعه یافته است . شهرهای شوروی بازارهای بزرگ داخلی برای فروش کالا های کشاورزی و صنعتی این کشور است .

مسکو که مرکز اتحاد جماهیر شوروی است ، بزرگترین شهر این کشور است ، و پس از آن لنینگراد و شهرهای کنار دریای سیاه و ولگا ، و شهرهای ناحیه

اورال ، از نظر صنعت اهمیت فراوان دارند . شهر باکو در کنار دریای مازندران بزرگترین مرکز صنعت نفت این کشور است .

ایتالیا

شبه جزیره ای که در جنوب اروپا قرار گرفته و پیمیان دریای مدیترانه کشیده شده ، با چند جزیره نزدیک به آن ، کشور جمهوری ایتالیا را پدید آورده است ، بیشتر قسمتهای این کشور کوهستانی است . آتشفشان وزوویو ، یکی از قله های معروف این کشور است . در بخش جنوبی کوههای آلپ که در شمال ایتالیا قرار دارد ، جلگه وسیعی بنام پو وجود دارد که رودخانه ای به همین نام در آن جاری است . آب وهوای بیشتر نقاط این کشور در تمام سال معتدل است . و در آن گیاهانی از قبیل مرکبات ، انگور و زیتون می روید . تنها در بخش کوهستانی آلپ نرسنا سرد است .

ایتالیا کشوری کشاورزی است که گندم و ذرت و میوه های گوناگون ، در آن کاشته می شود . اما از آنجا که این مواد کفاف خوراک جمعیت این کشور را که به سرعت زیاد می شود ، نمی کند ، همه ساله گروه بسیاری از مردمان آن ، به کشورهای دیگر مهاجرت می کنند . کشور ایتالیا معادن کافی ندارد و به همین جهت از نظر صنعت برپای کشورهای بزرگ اروپا نمی رسد .

پایتخت این کشور شهر باستانی رم « رما » است که دارای موزه ها و ساختمانهای زیباست ، و میلانو که در جلگه پو بنا شده مهمترین شهر صنعتی آن است .

چند کشور دیگر اروپا

اسپانیا و پرتغال - این دو کشور در جنوب باختری اروپا و در شبه جزیره کوهستانی ایبری واقعند -

سوئد و نروژ و فنلاند - این سه کشور اروپای شمالی، زمستانهای طولانی و سرد دارند.

هلند و دانمارک - این دو کشور در دامپوری و مرغذاری و تهیه انواع گل شهرت جهانی دارند.

بلژیک - این کشور کوچک همسایه فرانسه و از پرجمعیت ترین جاهای جهان است و در رشته های مختلف صنعت پیشرفت بسیاری کرده است.

اُطیش و چک اسلواکی مجارستان - این کشورها در اروپای مرکزی واقعند.

اُطیش و چک اسلواکی بیشتر کارهای صنعتی پرداخته اند و در مجارستان اسبهای نیرمند تربیت می شود.

آلمان - کشوری است که آلمان را از اتحاد شوروی جدا می کند. مردم این کشور

در کشت سیب زمینی و تربیت خوک ماهرند و به کارهای صنعتی تیرمی پرداختند.

سوئیس - سیاق اروپا و جهان است.

رومانی و بلغارستان - این دو کشور در کنار دریای سیاه واقعند. اولی بزرگترین

مرکز استخراج و پالایش نفت اروپاست. و دومی کشوری است کشت و زری.

یونان - کشور کهنسالی است که مردم آن بکشت و زری و دریانوردی مشغولند.

یوگسلاوی - همسایه ایتالیا است و کار عمده مردم آن کشت و زری و دامپروری است.

لوکزامبورگ - کشور کوچکی در اروپای باختری است.

آلبانی - این کشور همسایه یوگسلاوی می باشد و مردم آن بکشت و زری و دامپروری مشغولند.

در جلگه های سیبری جنگل فراوان به نسبت کم است.

در سراسر اروپای شمالی از رودخانه های مردم از جنگل استفاده فراوانی می کنند.

در ترکیه شوروی تزارها مساجد کهنسالی ساخته و می گردود.

در بعضی از کشورهای اروپای خاوری هنوز کشت و زری بدون ماشین انجام می شود.

سوئد برای بهرست آوردن نیروی برق از آبشارها استفاده می کنند.

آسیا

آسیا که پس از آسیا و آمریکا بزرگترین قاره جهان است، بیش از یک سو کوش میان اقیانوس اطلس در باختر، و اقیانوس هند در خاور و دریای مدیترانه در شمال قرار گرفته است. تنها از گوشه شمال خاوری به قطعه آسیا پیوسته است. چنانکه در نقشه می بینید، هر چه از جنوب شمال پیش رویم، پهنای این قطعه بیشتر می شود.

البته باید داری که در آسیا و اروپا پانچ فرضی استوا از جنوب این قاره می گذشت. اما در افریقا خط استوا از وسط این قاره می گذرد. بنابراین، نیمی از افریقا در نیمکره شمالی و نیم دیگر آن در نیمکره جنوبی است.

چنانکه گفتیم کرانه های خاوری افریقا مجاور اقیانوس هند است. دومی در سیم که آبهای این اقیانوس از راه دریای سرخ تا نزدیکی دریای مدیترانه پیش می آید. آدمیان از نزدیکی این دو دریا استفاده کرده و کانالی میان دریای مدیترانه و سرخ کنده اند که کانال سوئز نام دارد.

در اقیانوس هند، نزدیک کرانه های افریقا جزایری وجود دارد که همواره به نام گالاکسار است. کناره های باختری افریقا با اقیانوس اطلس مجاور است. آبهای اقیانوس اطلس نیز از راه تنگه جبل طارق با دریای مدیترانه ارتباط دارد. از جزایر اقیانوس اطلس نزدیک خاک افریقا، آزر و کاناری است. دریای مدیترانه در شمال افریقا برای کشورهای اروپایی و امریکایی که دارای ناوگان بزرگانی هستند، راه میان بره کوتاهی به آسیا محسوب می شود. نقشه نگاه کنید. کوهها و بندرینها، در افریقا دیده می شود. در صورتی که در آسیا بیشتر کوهها در مرکز و در اروپا در جنوب قرار داشت. بلندترین قله های افریقا در کوههای کلیمانجارو... جوهرتره در خاور آن است. در همین ناحیه کوه کنیا نیز معروف است. در شمال باختری نیز رشته کوهی وجود دارد که اطلس نامیده می شود، و نام اقیانوس اطلس ازین کوه گرفته شده است. در افریقا فلاتها و صحراهای پهنای دید می شود، مانند فلات های سودان، حبشه

افریقا

مصر

چنانکه در نقشه صفحه « ۵۴ » می بینید ، رود نیل از نواحی استوایی سپیده می گیرد . این رود از زمینهای وسیعی می گذرد و از جنوب وارد خاک مصر می شود و پس از مشروب ساختن زمینهای مجاور خود ، به دریای مدیترانه می ریزد . زندگی مردم مصر و سرزمینهای دیگری که رود نیل از آنها می گذرد ، بدون آن است ، یعنی بی وجود نیل ، مصر و آن سرزمینهای بانیایش نخواهد بود .

دریای مدیترانه در شمال این کشور و دریای سرخ در خاور آن قرار دارد و این دو دریا بوسیله کانال سوئز بیکدیگر مربوط شده است . مصر بیا از کشتیانی که از این کانال می گذرد ، حق عبور می گیرند .

از آنجا که کشور مصر دنباله صحرای مرکزی افریقا است ، دارای آب و هوای گرم و خشک است .

جمعیت مصر به اندازه جمعیت کشور ماست ، بنده آنها مسلمان اند و بیشتر آنها در کنار رود نیل به کشاورزی می پردازند .

انواع سبزیها و غلات ، مخصوصا گندم که قدیمترین محصول این کشور است ، در مصر به دست می آید . کاشتن نیشکر و بخصوص پنبه نیز در مصر توسعه فراوانی یافته است .

قاهره و پایتخت جمهوری مصر که بر کنار رود نیل قرار گرفته ، پرجمعیتترین شهر افریقا و شرباستانی اسکندریه که در کنار مدیترانه بنا شده ، مهمترین بندر مصر است .

موزه ای از آثار باستانی مصر .

یک کشتزار با ماشین در افریقا .

جنگل های افریقا سکن جانوران وحشی و بومیان ساکن است .

بسته جانوران جنگلی از چشمه آب می نوشند .

اتحادیه آفریقایی جنوبی

اتحادیه آفریقایی جنوبی در انتهای پایین آفریقا قرار دارد، و چنانکه نقشه می بیند قسمت مرکزی آن پست است و اطراف آن را کوههایی فراگرفته است .
 آب و هوای این کشور گرم و دارای بارانهای زمستانی است باید به خاطر داشته باشیم که دین کشور موقی زمستان است که در کشور ما تابستان می باشد.
 جمعیت این کشور نسبت به وسعت آن کم، و از نژادهای گوناگون به وجود آمده است.
 زندگی آنها بیشتر از کله داری و کشاورزی می گذرد، اما شهرت آفریقایی جنوبی بیشتر به سبب معادن بزرگ طلا و الماس است که از این جهت اولین کشور دنیا است .
 کپتاون مرکز این کشور است که نیمی از جمعیت آن را اروپاییان تشکیل می دهند .
 دجو با تروبرک شهر مهم دیگر آن است که اولین بازار طلا به شمار می رود .

کلی از معادن الماس آفریقایی جنوبی .

یک نمونه از شهرهای عرب نشین آفریقایی شمالی .

چند کشور دیگر آفریقا

مراکش - در شمال باختری آفریقا واقع است قسمتی از کوههای اطلس در آن قرار دارد .
 الجزایر و تونس - این دو کشور در شمال آفریقا برکنار دریای مدیترانه قرار دارند .
 لیبی - کشور پهناور و کم جمعیتی است که در همسایگی مصر واقع شده است .
 سودان - این کشور در جنوب مصر واقع است و رود نیل از آن می گذرد .
 از محصولات مهم کشاورزی سودان است .
 مردمان این کشور با بیشتر مسلمانند .
 حبشه - کشوری کوهستانی در خاور آفریقا است که محصولات خاصی در آن
 دارد و قوه از صادرات آن است .

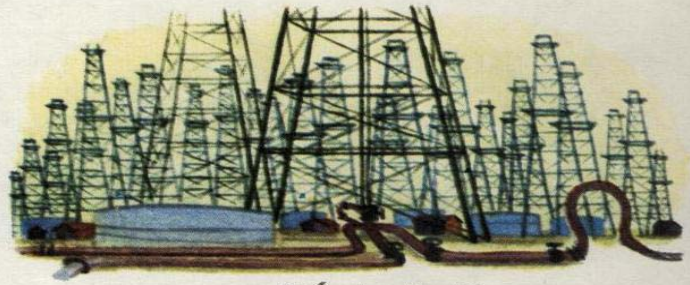

در بخشهای آفریقا بومیان شیره کافه میچ آوری می کنند .

در دریاهای آفریقایی خاوری بومیان قایقهای دانی می کنند .

این کشورها نیز سازگی در قاره آفریقا استقلال یافته اند : نیجریا ، کنگو ، موریتانی ، مالگاش ، ماداگاسکار ، مالی ، گابون ، کینه ، سنگال ، کامرون ، سوماتی ، تانگانیکا ، کینا .

در جنوب کشور های متحد آمریکا مخازن بزرگی از نفت موجود دارد .

امریکا

بنقشه جهان نامی صفحه اول این کتاب نگاه کنید . قسمتی که سمت چپ می بینید ، به دنیای جدید یا آمریکا معروف است . شکل این خشکی با دیگر قاره ها یکسان نیست . تخت آنکه آمریکا یک قاره دو تکه است . دیگر آنکه دراز و کشیده است که می توان گفت سرش در اقیانوس بنگ بته شمالی است و انتهای جنوبی آن نیز با مناطق بنگ بته اقیانوس منجمد جنوبی فاصله زیادی ندارد . و خط استوا تقریباً از وسط آن می گذرد ، سوم اینکه برخلاف قاره های آسیا و اروپا و آفریقا که بیکدیگر نزدیک اند ، آمریکا در فاصله دوری از آنها قرار گرفته . و در حقیقت نسبت به آنها خشکی دور افتاده ای است .

آبهای اقیانوس اطلس در خاور و آبهای پهناور اقیانوس آرام در باختر آن ، این فاصله را بوجود آورده است . اگر باکشی از طرف خاور آمریکا اقیانوس اطلس را بپیاییم و بخواهیم به اروپا و آفریقا برسیم ، پنج روز وقت لازم است . اما اگر همین سفر را از سوی باختر بخواهیم بکنیم ، نزدیک به بیست روز طول می کشد اقیانوس آرام را بپیاییم و خود را بگراند های آسیا و استرالیا برسانیم . همین دور افتادگی باعث شد که دست بشر تمدن دیر تر بآن رسید . به همین مناسبت ، آمریکا در مقابل آسیا و اروپا که دنیای قدیم نام دارد ، دنیای جدیدی نامند .

خلیج میکسیکو

یک نوزاد از نژادهای محلی سرخپوستان در جنوب باختری آمریکا می باشد .

در آلاسکا کوه و دریا بومی هم دیده می شود.

امریکای شمالی

این قطعه، نیمه شمالی دنیای جدید است که به شکل ششگوشی به نظر می رسد. دین بر زمین مسه چه از شمال به جنوب برویم، پهنای آن کمتر و بارش برفی شود، و انتهایش به صورت زبانه خاک یا برزخی درمی آید که امریکای مرکزی نامیده می شود تا امریکای جنوبی امتداد دارد.

آبهای اقیانوس آرام در باختر، و آبهای اقیانوس اطلس در خاور، این قطعه را در بر گرفته است.

دریای بونن در یابی آتل و خلیج مکزیک در شمالی پهنای بسیار بزرگی ایجاد کرده است. باختر امریکای شرقی بای بند و پهنای دریا را کمی در شوره فرار گرفته است و کوههای کم ارتفاع آپالاش در خاور آن جای دارد. این کوهها بعلت داشتن آبشارها و جنگلهای وسیع دارای مناظر بسیار زیبایی است میان کوههای خاوری و باختری جلگه هوار و وسیعی است که رودخانه می سی سی پی و شعبه هایش در آن جاری است این رودخانه خلیج مکزیک که در جنوب واقع است می ریزد.

جنوب امریکای شمالی دارای آب و هوای گرم و مرطوب است گیاهانی مانند قهوه، موز، ذرت و پنبه در آن فراوان می روید. جانوران آن مار و گوسفند است. در شمال امریکای شمالی اقیانوس منجمد شمالی قرار دارد و نواحی نزدیک به این

امریکای شمالی

کادوچانهای امریکای شمالی در سوارکاری مبروقند.

اقیانوس بسیار سرد است. جنگلهای کاج و سرو و جانورانی از قبیل گوزن شمالی، خرس و کفتک در آن دیده می شود.

میان این دو منطقه گرم و سرد منطقه معتدلی است که شامل قسمتهای مرکزی امریکای شمالی می باشد. در جلگه های این قسمت چراگاهها و چمنزارهای وسیعی دیده می شود که در آن، انواع جانوران مانند روباه و سمور زندگی می کنند. و در کوهستانهای آن گاو و بز وحشی و گوزن فراوان است. در این منطقه، از راه آبیاری و استفاده از آب رودها، ذرت و پنبه، گندم و نیشکری کارند و گله های گاو و گوسفند آن بسیار است.

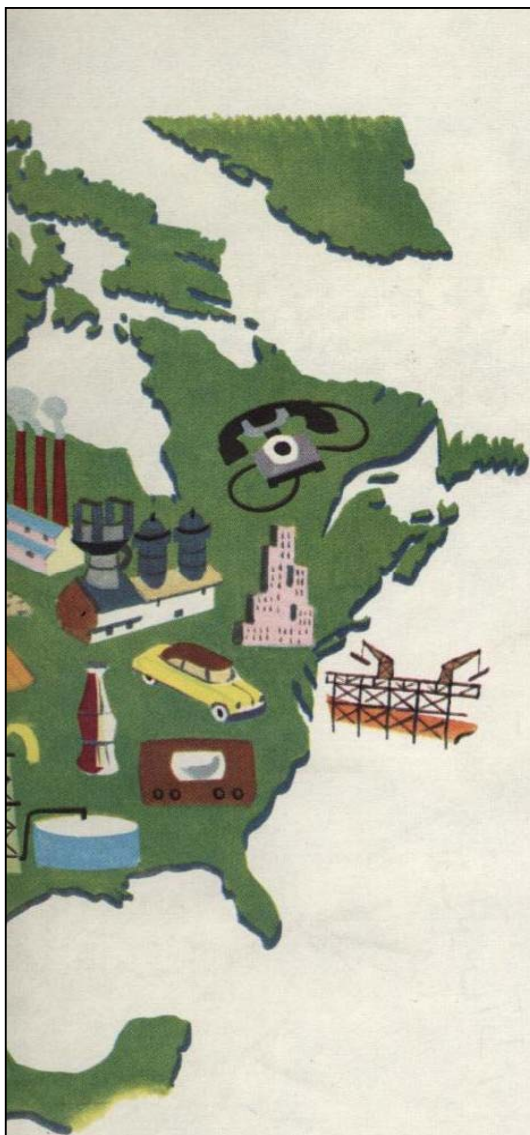
جمعیت امریکای شمالی بیش از دو برابر جمعیت کشور ماست. بجز عده کمی از سرخپوستان بومی، بقیه جمعیت امریکا از سفیدپوستانی هستند که پس از کشف این قطعه توسط کریستف کلمب، در پانصد سال اخیر از نقاط مختلف دنیا بجزیره اروپای باختری و شمالی آبخیز یافته اند.

زبان بیشتر مردم آن انگلیسی و دین آنها عیسوی است. در جنوب امریکای شمالی عده ای نیز سیاهپوست بومی زندگی می کنند که سفیدپوستان اجداد آنها را از آفریقا باین ناحیه کوچانیده اند.

کانادا

کانادا کشوری وسیعی است که در شمال امریکای شمالی قرار دارد. کرانه های شمالی آن دارای بزرگیهای بسیار و کم جمعیت است. اسکیموایی که درین سرزمین منجمد سرد زندگی می کنند، از تربیت گوزن، و شکار حیواناتی که پوست آنها را می خواهند، و گرفتن ماهی، روزگاری می گذرانند.

قسمت جنوبی و خاوری کانادا از مینهای حاصلخیز و جنگلهای وسیع دارد.

و به همین جهت دارایی جمعیت بیشتری است.

آماوا پایتخت کانادا، در جنوب خاوری آن در ناحیه سنت لرنس که رودی به همین نام در آن جاری است، قرار دارد.

در شهر نیویورک بندترین ساختمانهای دنیا دیده می شود.

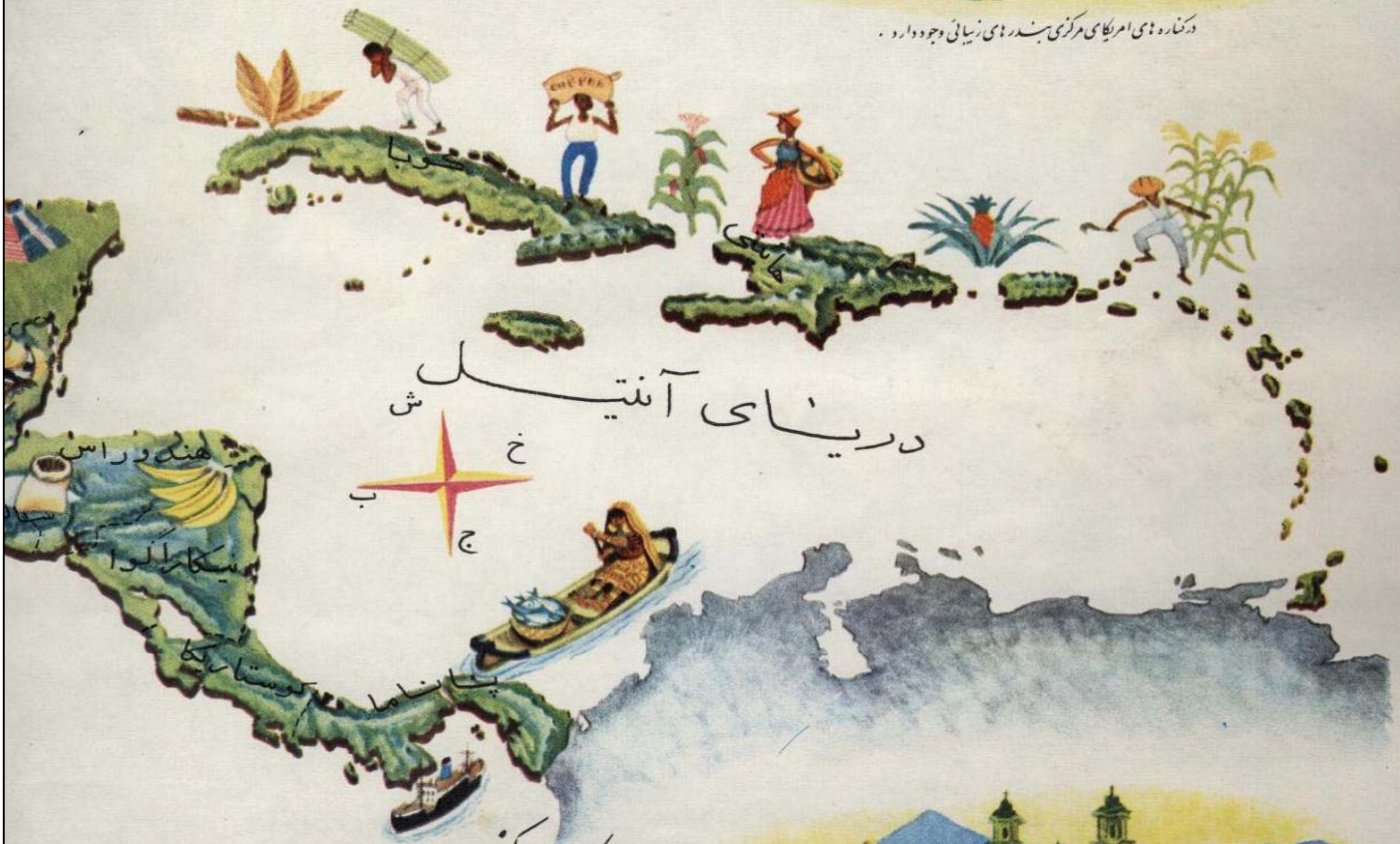
در این کارخانه با ماشین‌های گوناگون می‌گیرند.

بر اثر فراوانی مرکز کشور های امریکای مرکزی راه‌های موزه می‌مانند.

در کناره های امریکای مرکزی بندر های زیبایی وجود دارد.

امریکای مرکزی

در نقشه این صفحه، جنوب امریکای شمالی، و شمال امریکای جنوبی نشان داده شده است. در میان این دو قسمت خاک باریکی دیده می‌شود. این خاک باریک امریکای مرکزی است و مانند پل امریکای شمالی را به امریکای جنوبی متصل می‌سازد. امریکای مرکزی از چند جمهوری کوچک تشکیل شده است. در جنوبترین آنها

آمارساری اسپانیایی در بیشتر شهر های امریکای مرکزی دیده می‌شود.

آمریکای مرکزی

نمونه ای از رقص مذهبی سرخ پوستان و جاسازی عجیب و رنگارنگ آنان.

همچنان که از ایالیف آن غنایهای حکم درست می کنند

یکی از بازارهای روستایی مکزیک.

سرخ پوستان امریکای مرکزی هنوز شیوه قدیم زندگی می کنند.

مکزیک

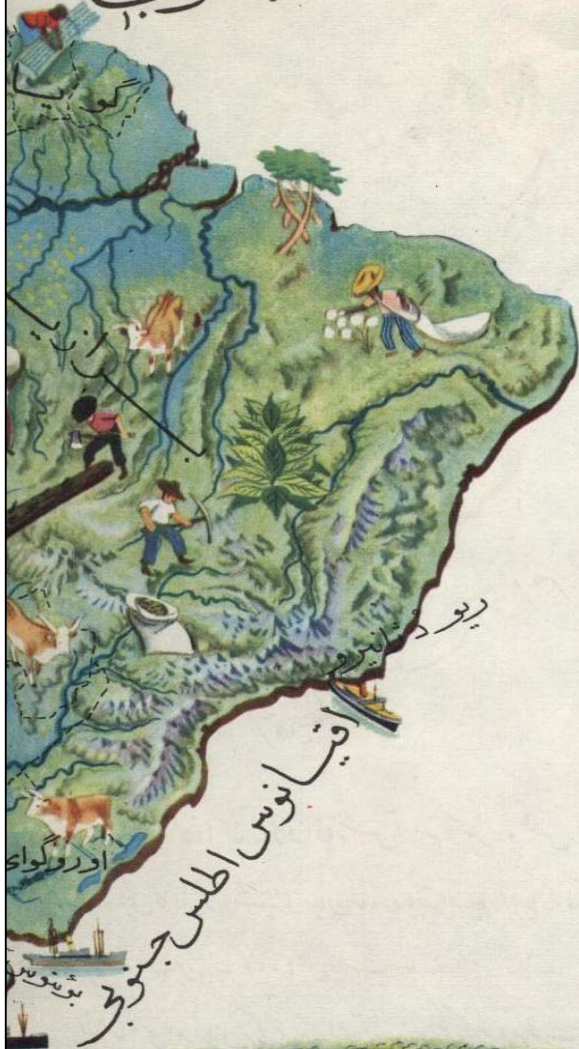
مکزیک که در جنوب کشور های متحد امریکا واقع است. کشتزار های پنبه و توتون و موز دارد و یکی از کشورهای نفت خیز جهان است. نام سایر کشورهای امریکای مرکزی را از روی نقشه یاد بگیرید.

که پاناما نام دارد کانالی کهنه اند که اقیانوس آرام به کبیر و اطلس را به یکدیگر پیوسته است. این کانال را کشتیرانی میان خاور و باختر امریکارا بسیار کوتاه کرده است. از جزایر معروف این ناحیه کو با و هیتی است.

بیشتر جابای امریکای مرکزی دارای آب و هوای گرم و مرطوب است. قهوه، میسکر، ذرت، توتون و چکنهای انبوه در آن فراوان است. در امریکای مرکزی موز فراوان به دست می آید که به بازار های اروپا و امریکا فرستاده می شود.

ساکنان این ناحیه بیشتر سرخ پوستانی هستند که هنوز زندگی ساده و باستانی خود را حفظ کرده اند. یکی از کارهای مردم امریکای مرکزی کشتیرانی و بعضی از کشورهای آن از جمله پاناما، در دیانوردی شهرت دارند.

آمریکای جنوبی

آزادترین مرکز دامپروری امریکای جنوبی است.

آمریکای جنوبی

تقریباً این دو صفحه امریکای جنوبی را نشان می‌دهد. اگر شکل آن با امریکای شمالی مقایسه کنیم، می‌بینیم که این شکلی نیز شبیه سه گوش است و مانند امریکای شمالی، اقیانوس اطلس در خاور و اقیانوس آرام در باختر آن واقع شده است. آب‌های این دو اقیانوس در جنوب امریکای جنوبی بهم می‌پیوندند. پیش از این که کانال پاناما ساخته‌کنند، کشتیایی که می‌خواستند از اقیانوس اطلس با اقیانوس کبیر بروند، امریکای جنوبی را دور می‌زدند.

نابواریهای امریکای جنوبی شباهت زیادی با امریکای شمالی دارد. در باختر این قطعه یک رشته کوه از شمال بجنوب کشیده شده که آن‌ها امید می‌شود. و در ازترین رشته کوه دنیا است.

در طرف خاور نیز نابواریهایی وجود دارد که از نظر بلندی به پای کوه‌های باختری نمی‌رسد. میان این دو ناحیه جلگه وسیعی است که در قسمت پهنای شمالی آن رود آمازون، و در قسمت کم‌وسعت جنوبی آن رود پارانا جریان دارد. آمازون پر آب‌ترین رود دنیا است، و بومیان در آن قایق‌رانی می‌کنند.

چون دایره استوا از جلگه رود آمازون می‌گذرد، این جلگه بسیار گرم و مرطوب است. گرما و رطوبت و گل‌لای پروت آمازون باعث شده که این ناحیه از نقاط جنگلی مهم دنیا گردد. جنگلهای آمازون به قدری انبوه است که هنوز دست

قوه‌کی از محصول های مهم امریکای جنوبی است.

دَریای آنتیل

در این کارخانه با سنگهای معدنی بصورت ورقس و نقره درمی آید .

بشریت تمام نواحی آن نرسیده . دلیلی جنگلهای استوایی پروانه های بزرگ ، انواع خفاش ، پلنگ و یوزپلنگ و اسب آبی فراوان است . جنوب این منطقه استوایی ناحیه گرم امریکای جنوبی است که در آن قهوه بید و غوره می کارند ، از جانوران این سرزمین طوطی ، میمون و مارهای بزرگ بوآرا باید نام برد .

پس از منطقه گرم ، جلگه رود پارانا منطقه معتدل امریکای جنوبی است که بسبب داشتن چمنزارهای وسیع ، گله های بزرگی از گاو و گوسفند و اسب در آن پرورش می کنند ، گندم و جو نیز در آن کاشته می شود .

آب و هوای انهای جنوبی این قطعه به علت نزدیکی به اقیانوس بجمه جنوبی ، سرد است . و جانورانی مانند پنگوئن در آن دیده می شود . جمعیت امریکای جنوبی بیش از پنج برابر جمعیت کشور ماست .

در حدود پانصد سال پیش ، بیشتر خاک امریکای جنوبی توسط اسپانیاییها و پرتغالیها تصرف گردید ، و مهاجران اسپانیایی و پرتغالی در آن سکونت کردند و زبان خود و دین مسیح را میان بومیان رواج دادند . این سفید پوستانی که به امریکای جنوبی مهاجرت کردند ، عده ای سیاه پوست را نیز به آنجا کوچانیدند . در کشور های جمهوری و مستقل این قطعه ، غیر از محصولات گیاهی و جانوری ، مخازن بزرگی از نفت و فلزات دیگر مانند طلا ، نقره ، مس ، قلع و شوره نیز وجود دارد .

اقیانوس آرام جنوبی

توتون از محصولات مهم امریکای جنوبی است .

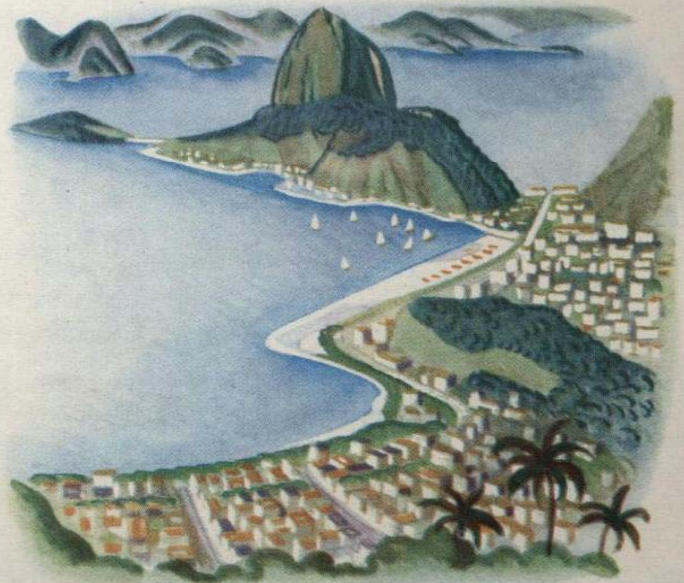
طرز تهیه توتو توسط سرخ پوستان .

برزیل

جمهوری برزیل از کشورهای وسیع دنیاست که از سوی خاور باقیانوسیس
اطلس، و از طرف باختر به کوههای آند محدود است. این کشور از فلات
کم وسعت گویان در شمال، و فلات پناور برزیل در جنوب، و جلگه وسیع
آمازون میان این دو تشکیل شده است.
آمازون که از سواطه مقدار آب ولین رود دنیاست، درین جلگه جاری است.

نوعی از زندگی کادوچرانی آمازون.

رود و دلتا ریو دانیرو برزیل از زیباترین شهرهای امریکای جنوبی است.

چنانچه دانستیم دایره استوا از جلگه آمازون میگذرد، و این جلگه دارای
آب و هوایی استوایی است، یعنی رطوبت و گرمای بسیار بیگنی دارد.
جنگلهای وسیع و انبوه و دست نخورده آمازون، بیشتر از درختهای خرما،
کانوچو و موز پوشیده شده است، و جانوران فراوان و گوناگون در آن
زیست می کنند.

قیمت کوچکی از جنوب برزیل آب و هوایی معتدل و تابستان گرم دارد.
باینکه برزیل کشوری وسیع است. بیش از سه برابر کشور ما جمعیت ندارد.
زندگی آسنا بیشتر از راه کشاورزی و دامپروری میگذرد. برزیل اولین
کشور صادرکننده قهوه دنیاست. کانوچو و توتون نیز از محصولات
مهم آن است.

چند کشور دیگر امریکای جنوبی

نخلیا، ویتروئا - این دو کشور در شمال امریکای جنوبی قرار دارند و کاهنای نفت آنها مشهور است .

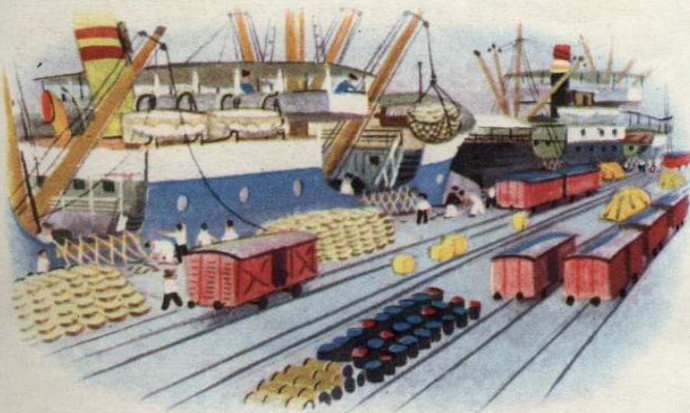
اکوادور، پرو، شیلی - این سه کشور امریکای جنوبی تقریباً تمام کناره های باختری امریکای جنوبی را دارند . در اکوادور جنگلهای پهنار، در پرو کوهستانهای بلند، و در شیلی شوره فراوان وجود دارد . در نقشه صفحه پیش بجای این کشور ها را پیدا کنید . - بولیوی، پاراگوئه و آرژانتین میان کشور های برزیل و آرژانتین واقع شده اند.

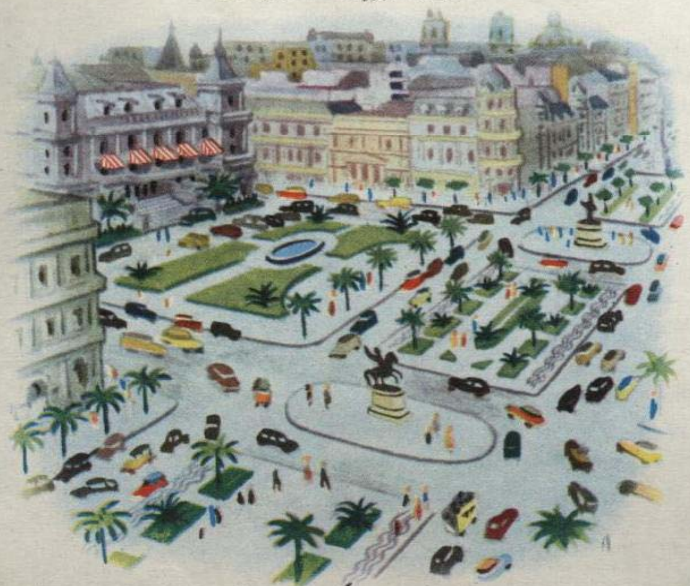
منظرهای از جل برکنای های .

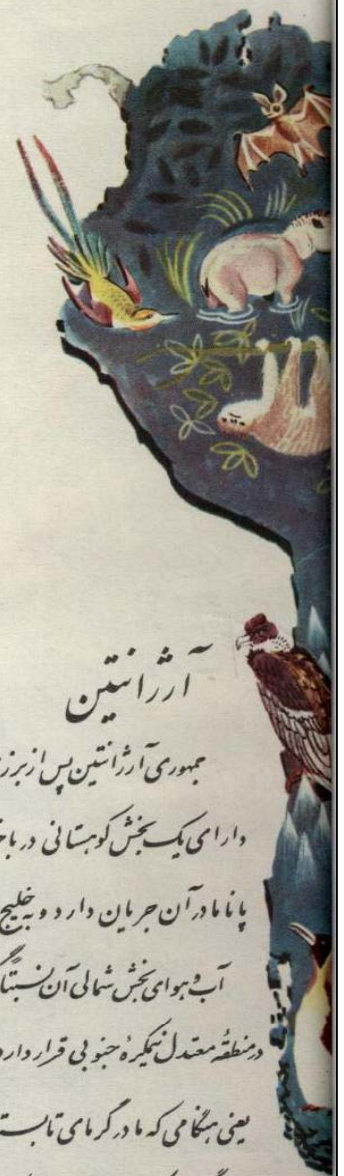
بادام زمینی را در برزیل بسکون خشک می کنند.

بیشتر قوه دنیا باین صورت از برزیل مل می شود.

در شهرهای امریکای جنوبی میدانهای بزرگ زیبایی است که بازار نامیده می شود.

آرژانتین

جمهوری آرژانتین پس از برزیل وسیعترین کشور امریکای جنوبی است . این کشور دارای یک بخش کوهستانی در باختر، و یک بخش جلگه ای در خاور است ، که رود پاناما در آن جریان دارد و خلیج ریو دلا پلاتا می ریزد .

آب هوای بخش شمالی آن نسبتاً گرم و یقیناً آن معتدل است . چون آرژانتین در منطقه معتدل نیکه جنوبی قرار دارد، فصلهای آن، مقابل فصلهای کشور ما است .

یعنی هنگامی که ما در گرمای تابستان به سر می بریم، مردمان آرژانتین در کنار بجزای خود اگر می کنند، جمعیت این کشور تقریباً به اندازه جمعیت کشور ما است و بیشتر آنان به دامپروری و کشاورزی مشغولند .

شهر بوئنوس آیرس پایتخت آرژانتین است . و بیش از ۱/۵ جمعیت کشور در آن شهر گرد آمده اند، و آن بای صورت بزرگترین مرکز بازرگانی داخلی و خارجی گوشت پشم، پوست، و گندم کشور در آورده اند .

استرالیا دارای جانوران و گیاهانی است که در هیچ قطعه دیگر نیامانده‌اند.

نمونه یک معدن طلا در استرالیا.

اقیانوسیه

غیر از جزایر ژاپن، فیلیپین و اندونزی، جزیره‌های بسیار دیگری در اقیانوس آرام وجود دارد که مساحت همه آنها به اندازه وسعت اروپا است. این جزیره‌ها را اقیانوسیه می‌گویند.

چنانکه در شکل صفحه ۲۵ می‌بینید، اقیانوسیه برعکس سایر خشکی‌ها که خاک شخصی نیست و ایره استوا این جزیره‌ها را به دو دسته تقسیم می‌کند، نیمه پر جمعیت و حاصلخیز آن در جنوب استوا، و نیمه کم جمعیت آن در شمال این خط قرار دارد. و به چهار دسته تقسیم می‌شود:

- ۱- میکرونزی «جزیره‌های کوچک» که بیشتر آنها در شمال استوا قرار دارند.
- ۲- ملائزی «جزیره‌های سیاه پوستان» که در جنوب میکرونزی واقعند.

و استوا از وسط آنها می‌گذرد.

۳- پلینزی «جزیره‌های بسیار» که در خاور اقیانوسیه و در دو طرف خط استوا قرار دارند.

۴- استرالازی «جزیره‌های جنوبی» که وسیعترین جزیره‌های اقیانوسیه یعنی جزیره بزرگ استرالیا جز این دسته است.

کشورهای انگلستان، فرانسه، امریکا، هند، بریک قسمتی از جزیره‌های اقیانوسیه را در اختیار خود دارند.

فایده جغرافیا

جغرافیا مطالعه زندگی در روی زمین است .

مطالعه کوهها، رودها، دریاچه ها، دریاها، گیاهان، جانوران و مانند آنها، که چگونه زندگی می کنند و تیسر شکل می دهند در سبانی از جغرافیا است .

می دانیم که انسان در نزدیکی دریاها، در شهرهای بزرگ کوهستانی، در صحراها و در

جلگه های حاصلخیز زندگی می کند.

آشنایی با زندگی انسان تیز در سبانی دیگری از جغرافیا است .

کار، خانه، خوراک و پوشاک مردمان بنگلی فراوان بگیانان و جانوران محل زندگی آنها دارد. مثلاً مردم برای ساختن خانه خود چیزهایی بی کار می برند که در اطراف ایشان فراوان است، مانند چوب، سنگ، گل، بوته، برگ نخل و تنه های بیخ.

خوراک ایشان نیز از چیزهایی تهیه می شود که دریاها یا زمینهای مجاور آنها فراهم می سازد، چنانکه غذای مردم در کنار دریا یا رودخانه، ماهی، در جلگه های باز، گوشت شکار، میوه، دانه های گیاهان یا گوشت حیوانات اهلی و غلاتی است که از راه دامپروری و کشاورزی به دست می آید. پوشاک مردمان نیز بختی زندگی آنها

بستگی دارد.

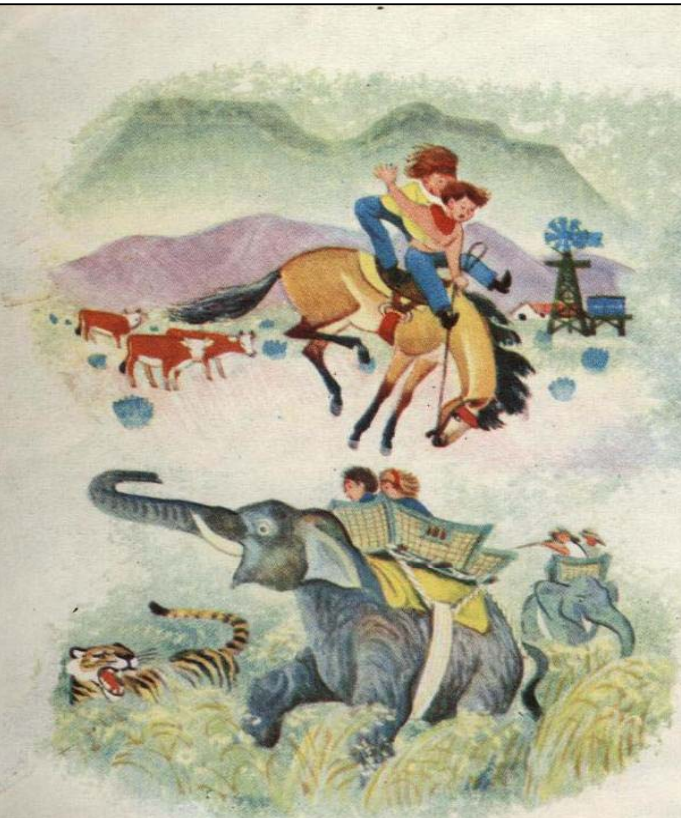
اگر انسان در جای گرم زندگی کند، یا بیج لباس نمی پوشد، یا اگر پوشید
 لباس کم است، و از پوست گیاهان یا پنبه ساخته می شود.
 در جاهایی که هوا سرد است، پوست و پشم جانوران برای تهیه پوشاک بجای می برد.
 ممکن است همه چیزهای در همه کشورها یافت نشود و بعضی از کشورها
 محصولات حیوانی و گیاهی و صنعتی فراوان داشته باشد. این گونه کشورها داد و ستد
 میکنند یعنی چیزهایی را که بسیار دارند بکشورهای دیگری فرستند و چیزهایی را که
 کم دارند، از آنان می خرند.

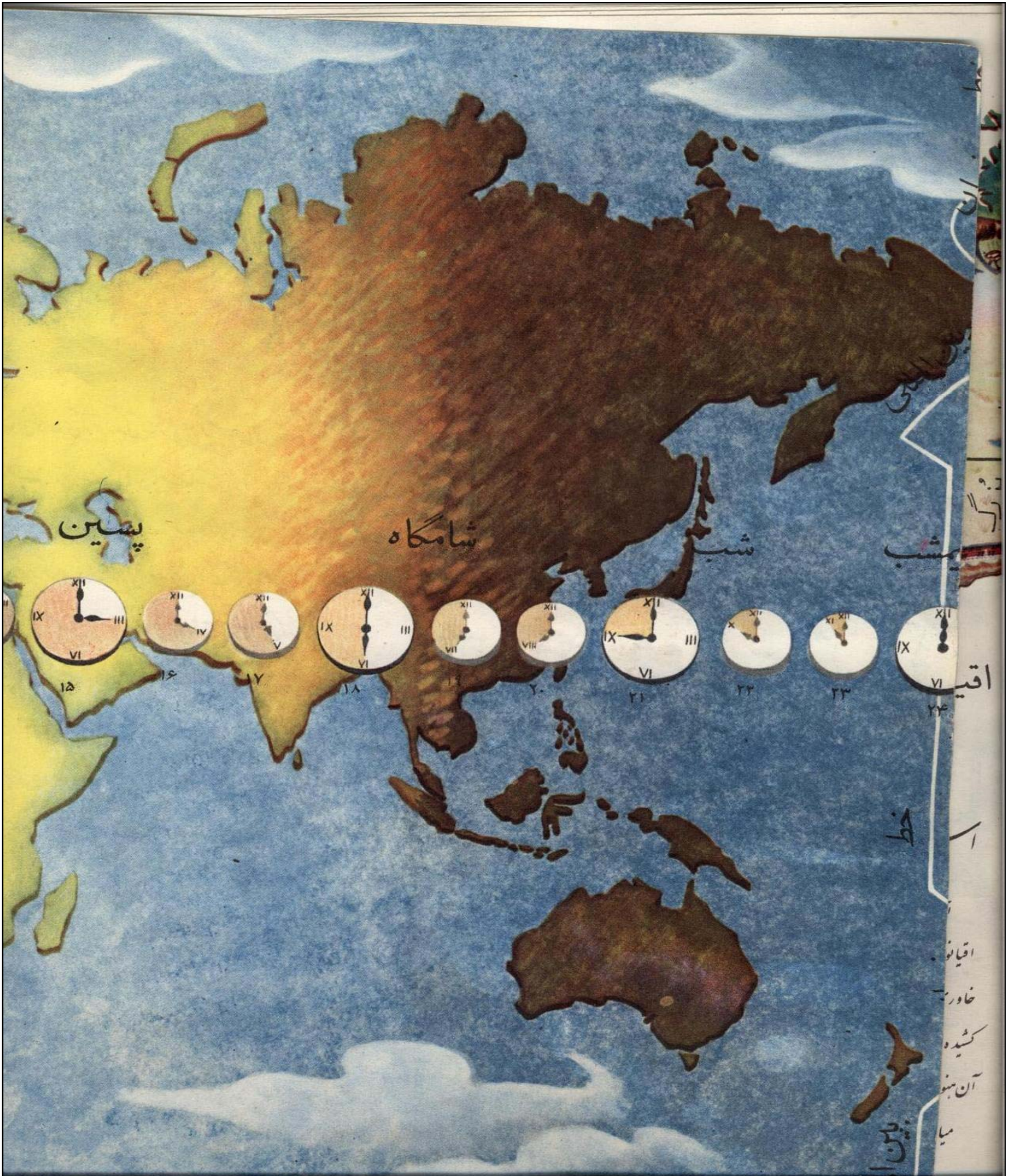
مردمان برای داد و ستد یا آوردن نیازمندیهای دیگر خویش، مسافرت می کنند.
 مسافرت و حمل و نقل کالا با سورت، اسب، شتر، اتومبیل، راه آهن، کشتی
 و هواپیما انجام می گیرد.

گاهی هم می توانیم برای دیدار کشورهای دیگر و آشنایی با ملت‌های آنها از راه
 خواندن کتاب مسافرت کنیم.

این گونه مسافرت نوعی سفر گرمی است که لذت بسیار دارد. بیشک
 شما هم با خواندن جغرافیای خود به هندو دنیا سفر کرده و از آن لذت فراوان

برده اید.

پسین

شامگاه

شب

شب

اقیانوس

خط

اقیانوس

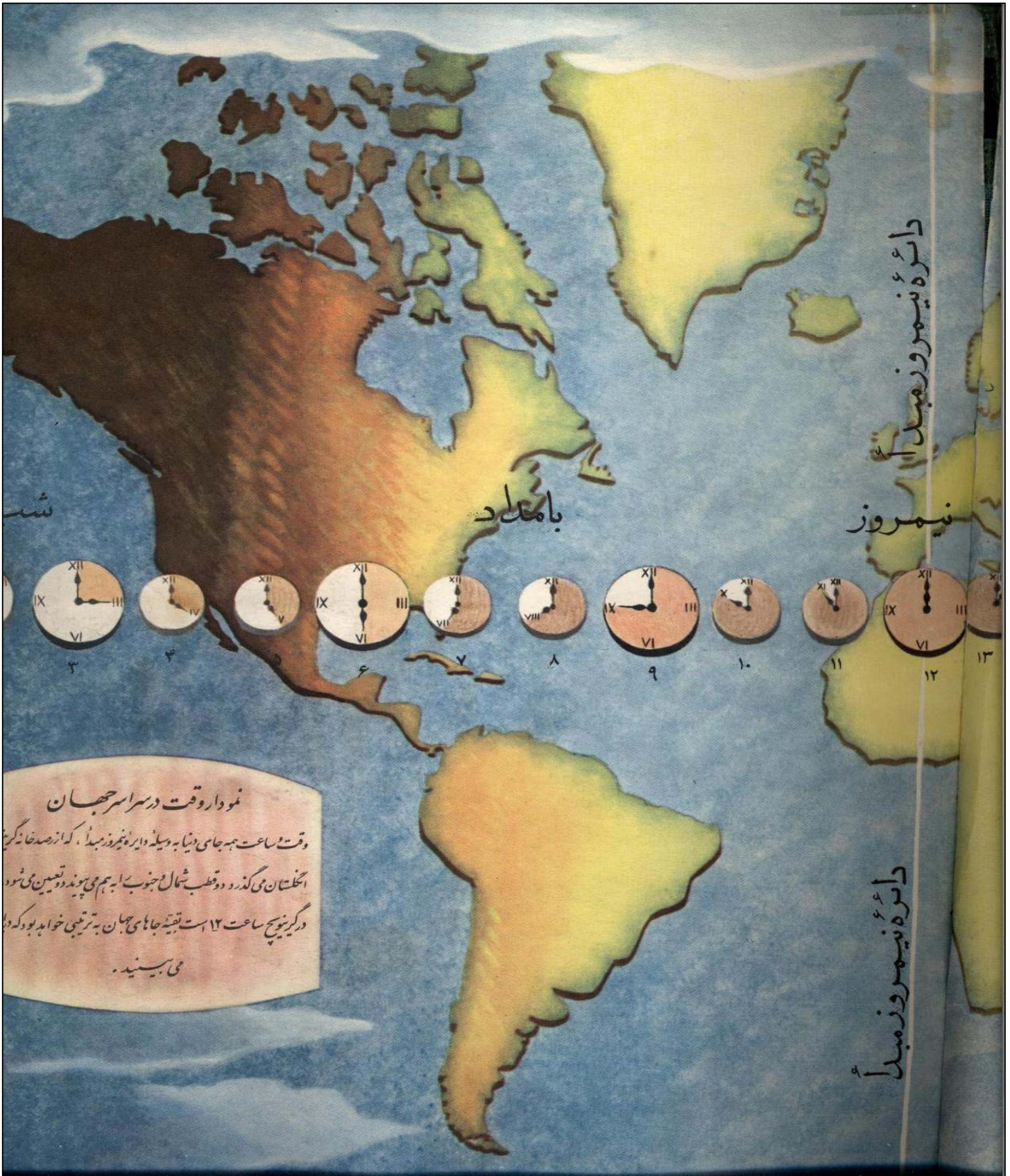
خاور

کشیده

آن

پسین

آب

دائرة نیمروز مبدأ

نیمروز

بامتلد

دائرة نیمروز مبدأ

شش

فوار وقت در سراسر جهان
 وقت ساعت همه جای دنیا به وسیله دایره نیمروز مبدأ که از صدخانه گریخ
 انگلستان میگذرد و قطب شمال جنوب ابر هم میپویند تعیین می شود
 در گریخ پنج ساعت ۱۲ است بقیه جایهای جهان به ترتیبی خواهد بود که در
 می بینید.

۳

۴

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

آماده سازی و اسکن و کسب اجازه از صاحب کتاب (خانم صدیقه شاهزمانی) جهت سایت کتابناک توسط: سیاوش حبیبی